

Tapureli Konutları: Doğu Dağlık Kilikia Bölgesinden Yeni Örnekler

[TAPURELİ HOUSES: NEW EXAMPLES FROM EASTERN ROUGH CILICIA]

Ahmet MÖREL - Okan ÖZDEMİR

Anahtar Kelimeler

Doğu Dağlık Kilikia, Konut, Hellenistik Dönem, Roma İmparatorluk Dönemi, Geç Antik Dönem.

Keywords

Eastern Rough Cilicia, Housing, Hellenistic Period, Roman Imperial Period, Late Antiquity.

ÖZET

Tapureli, Mersin'in Erdemli ilçesinin 32 km kuzeyinde Kızılgeçit Vadisi'ne bağlı üç tepelik üzerinde yer alır. Tapureli yerleşimi daha önce bazı araştırmacılar tarafından kısmen değerlendirilmiştir. Bu çalışmada Ümit Aydınoglu ve ekibi tarafından bölgede yürütülen yüzey araştırmaları sırasında tespit edilen konutlar değerlendirilecektir. Tapureli'nde Hellenistik, Roma ve Geç Antik Dönem'e kadar uzanan kesintisiz bir konut mimarlığı bulunur. İlk kez bu çalışmada değerlendirilecek olan bu konutların Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi ve diğer bölgele örnekleri ile karşılaştırmaları yapılarak, plansal özellikleri kullanım amaçları ve kullanılan mimari tekniklerin açısından değerlendirilerek tarihlendirilmeleri yapılacaktır.

ABSTRACT

The settlement of Tapureli is located on three hills connected to the Kızılgeçit Valley, 32 km north of the Erdemli district in the province of Mersin. It has been partially studied before but in this paper, the dwellings found during the archaeological surveys carried out in the area by Ümit Aydınoglu and his team will be considered. Tapureli is characterized by an uninterrupted residential architecture dating back to Hellenistic, Roman and Late Antique periods. These houses, which will be the topic of study for the first time, will be compared with examples from Eastern Rough Cilicia and other regions, and their plan will be evaluated in terms of their intended use and architectural techniques.

Giriş

Mersin ili Erdemli ilçesinin 32 km kuzeyinde yer alan antik kırsal yerleşimlerinden biri olan Tapureli, sahip olduğu yerleşim düzenlemesi, yerleşim boyutu ve mimarisi açısından dikkat çeker. Antik yerleşim, Kızılgeçit Vadisi olarak adlandırılan ve antik dönemde yol olarak da kullanıldığı bilinen vadi kenarında yer alır ve vadi yollarını kontrol altında tutar.¹ (Fig. 1)

Tapureli'de kapsamlı çalışmalar Ü. Aydınoglu başkanlığında yürütülen arkeolojik yüzey araştırmalarında gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmaların sonuçları ise çeşitli raporlar hâlinde

yayımlanmıştır.² Tapureli'nde yapılan çalışmalarda Hellenistik Dönem'den başlayan ve gelişen bir yerleşimin varlığına dair çok sayıda kanıt tespit edilmiştir. Yerleşimdeki polygonal duvar tekniğinde sur ve kuleler ve yerleşimin vadiye hâkim konumu, Tapureli'nin bölgedeki önemli Hellenistik Dönem kale yerleşimlerden biri olduğu gösterir.³

2 Aydınoglu 2007: 109; Aydınoglu ve Mörel 2016: 280; Aydınoglu ve Mörel 2017: 141; Aydınoglu ve Mörel 2018, Aydınoglu vd. 2019: 497. Ayrıca, bölgedeki araştırmalar kapsamında çeşitli yayınlarda Tapureli hakkında kısa bilgilere yer verilmiştir bkz. Akcan-Ergün 2003: 175-186; Sayar 2006: 1-12, Aydın 2011: 85-100.

3 Tapureli Olba Bölgesi'ndeki önemli Hellenistik

1 Aydınoglu 1998: 142.

Tapureli'de yapılan araştırmalarda kale yerleşiminin yanında polygonal teknikte yapılmış sivil mimari örnekleri olan konutlar da tespit edilmiştir. Bu çalışma içerisinde söz konusu konutlar detaylı olarak değerlendirilecektir. Elde edilen verilerle Tapureli yerleşiminin bölgenin Hellenistik Dönem sivil mimarlığına yeni örnekler ekleyecek olması, dönemin sivil mimarlığına ışık tutması hedeflenmektedir. Bu kapsamda bu çalışmada bölgenin Hellenistik Dönem sivil mimarisinin polygonal teknikte inşa edilmiş konutlarına ışık tutacak örnekler incelenecektir.

Tapureli, Roma İmparatorluk Döneminde de iskân görmüştür. Bunların kanıtları arasında mezar anıtları, kaya kabartmaları⁴ ve konutlar yer alır. Konutlar oldukça dikkat çekicidir. İyi korunmuş halleri ile yerleşim düzenindeki yerleri, planları ve kullanım amaçları anlaşılması açısından önemli veriler sunarlar. Bunun yanında bazı konutlar, kırsal konutlarda alışla gelen tasarımlarının dışında mimari süslemelere de sahiptirler. Unique özellikler sergileyen bu konutlar mimari süslemeleri sayesinde tarihlenebilmektedir. Konutlardan elde edilecek sonuçların gerek bölge gerekse diğer bölgelerdeki benzer konutların değerlendirilmesine katkı sağlaması bu çalışmanın hedefleri arasındadır.

Tapureli'de Geç Antik Dönem'de de iskân devam etmiştir. Yerleşim bu süreçte genişlemiş, konut sayıları artmıştır. Bu dönemde inşa edilen konutlar olduğu kadar daha önceki dönemlerde inşa

edilen konutlar, çeşitli eklemeler yapılarak kullanılmaya devam etmiştir. Bunlara ek olarak yerleşimde tespit edilen sekiz kilise, bir şapel ve yine bu döneme ait olan çok sayıda mezar yerleşimin Geç Antik Dönemdeki önemini göstermektedir.⁵

Yerleşimde iyi korunmuş birden fazla sokak ve cadde de tespit edilmiştir. Konutlara bu sokaklara bağlanmaktadır. Buradan cadde ile birlikte sokakların, yerleşimin gelişimine bağlı olarak arttığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, Tapureli'nin planlı bir yerleşim olduğunu ve kurulu olduğu üç tepelik alanın topografyasına göre şekillendiği görülmektedir. Bu caddelerden birinin Güney Tepe'de bir propylona bağlanması ise kentsel mimarinin kırsal yerleşimlere yansımış izleri olarak karşımıza çıkar.⁶

Tapureli'deki konutlar yerleşimin kurulu olduğu üç tepeden ikisi üzerinde ve yamaçlarında tespit edilmişlerdir (Fig. 2). Bu çalışmada buldukları tepelerin isimlerinin baş harfleri olan B ve D harfleri yanlarına rakam gelecek şekilde kodlanarak incelenecek konutlar ilk kez yayınlanacaktır. Bu konutlar yoğun bitki örtüsü ile kaplı olmalarına karşın, iyi korunmuş durumlarıyla plan, kullanım amaçları ve mimari teknikler açısından önemli veriler sağlarlar.

Doğu Dağlık Kilikia'da kırsal konutlar araştırmalara konu olmuştur. G. Dagron ve A. Callot tarafından Karakabaklı kırsal yerleşimindeki konutlar üzerine çalışmalar yapılmıştır.⁷ Ayrıca, A. Tiryaki,⁸ Ü. Çakmak⁹ ve F. Efe¹⁰ tarafından da bölgedeki kırsal konutlar yüksek lisans tezleri

Dönem yerleşimleri arasında yer alır. Aynı zamanda söz konusu yapıların üzerinde görülen Olba Bölgesi sembolleri de bu durumun önemli kanıtlarıdır. Durugönül 1998a: 103; Aydınoglu 2003: 263; Aydınoglu 2005: 170; Şahin 2009: 272. Bunlara ek olarak T. Bent tarafından yerleşimde tespit edilen bir yazıt aracılığıyla "Bemisos" olarak adlandırılır. Bent 1890a: 322. Ancak yerleşim ismi T. Bent tarafından yanlış okunmuş ve önerilmiştir. Yerleşim ismi Bemisos değildir, okunan yazıt ise Kilise B'nin avlu giriş kapıları üzerinde ismi geçen Tribemis isimli bir Hypodiakon'a aittir. Hicks 1891: no: 37; Keil ve Wilhelm 1931: no 110; Hagel und Tomaschitz 1998: Lam 9; Şahin 2009: 272.

4 Mezar anıtları yerleşimin, nekropolis olarak kullanılan Güney Tepesi ile yamaçlarında ve hemen yanında bulunan Kızılgeçit Vadisi'nde tespit edilmişlerdir. Bu alanlarda, tapınak cephele kaya mezarlar, çok sayıda ana kayaya oyulmuş oda mezar ve lahit mezar tespit edilmiştir. Batı Tepe üzerindeki ise iki asker kabartması ve iki oturan figür kabartması bulunur. Söz konusu kabartmalarla ilgili olarak bkz. Durugönül 1989, 44-47.

5 Daha önceki yayınlarda, beş kilise üzerinden değerlendirilmeler yapılmıştır. Keil ve Wilhelm 1931: 94-98; Hill 1996: 246-249; Akcan ve Ergün 2003; Aydın 2003: 89-99; Aydın 2010. Yaptığımız yüzey araştırmalarında, üç kilise ve bir şapel daha tespit edilmiştir. Toplamda sekiz kilise olduğu ortaya çıkmıştır. Kiliselerin tamamı H. Erdoğan tarafından Yüksek lisans tezi kapsamında değerlendirilmiştir bkz. Erdoğan, 2017. Ayrıca Kiliselerin de içinde olduğu Tapureli yerleşimini bütünüyle ele alan bir kitap da Ü. Aydınoglu editörlüğünde hazırlanmaktadır.

6 Aydınoglu vd. 2019: 497. Bölgede kırsal yerleşimlerde bu tür kentsel yapı formları rastlamak mümkündür. Diğer önemli yerleşimler olan Karakabaklı ve Işıkkale için bkz. Çakmak 2010; Aydınoglu ve Çakmak 2011, Aydınoglu 2017b: 63-64.

7 Dagron et Callot 1991: 65-68.

8 Tiryaki 1999; Tiryaki 2003.

9 Çakmak 2011.

10 Efe 2013.

kapsamında değerlendirilmişlerdir. S. Eyice'nin Dağlık Kilikia'da Erken Bizans Dönemi konutları¹¹ üzerine yapılan çalışmaları dışında, Geç Antik Dönem konutlara ilişkin en kapsamlı sonuçlar I. Eichner tarafından bir monografide yayımlanmıştır.¹² Ayrıca, son yıllarda Ü. Aydınoglu tarafından yürütülen yüzey araştırmaları sırasında bölgedeki kırsal yerleşimde tespit edilen konutların yerleşim düzenlemesi içerisinde konutların açısından çiftlikler ve peristyl avlulu konutlar ayrıntılı olarak yayımlanmıştır.¹³ A. Alış tarafından Karaböcülü Yerleşimindeki konutlar, Hellenistik Dönem'den Geç Antik Dönem'e yerleşim sürekliliği incelenerek yüksek lisans tezi kapsamında değerlendirilmişlerdir.¹⁴

Hellenistik Dönem Konutları

Hellenistik Dönem konutlarında yerleşimde iyi derece korunmuş iki örnek bulunur. Bunlardan ilki D30 olarak adlandırılan konuttur. 25 x 10 m ölçüleri ile dikdörtgen bir plana sahiptir ve iki katlıdır. 250m²'lik bir kullanım alanına sahip olan konutun dış beden duvarları, batı duvarı hariç, diğer üç cephede izlenebilmektedir. Konutun güney cephesi en iyi korunmuş olan cephesidir. Bu cephede konutun ilk katına ulaşımı sağlayan ana giriş bulunur. Bu girişin her iki yanında kare formlu birer pencere açıklığı yer alır. Ana giriş kapısının batısında güney duvarın batı köşesinde ise bir tabula ansata bulunur (Fig. 3). Tabula ansatanın içerisinde bulunması gereken yazıt boyama ile yapıldığı için günümüze ulaşmamıştır (Fig. 4). Ana giriş kapısının hemen üzerinde ve bunun batısında iki kapı açıklığı daha bulunur. Kapı açıklıklarının ikinci kata ait olduğu kot farkından anlaşılmaktadır. Bu açıklıkların ahşap

konsollar ile taşınan ve yine ahşap konstrüksiyona sahip balkona erişim için kullanıldığı düşünülmelidir (Fig. 5). Konutun batı cephesi diğer cephelere oranla tahrip olmuştur. Ancak yıkılmış olan blok taşlar arasında yer alan bir lento ile sövelerden hareketle bir kapıya ve bir pencereye ait yapı taşları tespit edilmiştir. Kapı lentosunda stilize bir soffit yer alır. Soffitin merkezinde on altı yapraklı çiçek rozeti bulunur. Rozetin, her iki yanında soffit'in içi baklava dilimi şeklinde geometrik desenlerle doldurulmuştur (Fig. 6).

Konutun doğu cephesinde bir giriş kapısı daha bulunur. Bu bölümde doğu duvara yaslanacak şekilde büyük boyutlu isodomik rektogonal örgülü duvarlarla oluşturulmuş bir avlu bulunur. Duvar iççiliklerindeki farklılıklar bu alanın sonraki bir dönemde yapıya eklendiğini ve alanın avlu olarak kullanıldığına işaret eder (Fig. 7). Konutun pencerelerinin demir parmaklıklar ile korunduğu ve iç kısımdan iki kanatlı ve sürgülü kilitleri olan ahşap pencerelerle kapatıldığı anlaşılmaktadır. Kapıların lentoları ve söveleri üzerindeki menteşe yuvaları bir kanadı kısa diğer kanadı uzun iki kanatlı kapılara ve sürgülü kilit sistemine işaret eder (Fig. 8). Konutun iç bölümündeki yoğun tahribat ise oda sayıları ve iç mekân düzenlemelerinin belirlenebilmesini engeller.

D6 olarak adlandırılan diğer konut ise çift kabuklu, harçsız, kuru duvar tekniğinde polygonal örgü sistemi ile inşa edilmiştir. 9.50 x 6.50 m ölçüleri ile 125m²'lik bir kullanım alanına sahiptir ve dikdörtgen planlıdır (Fig. 9). Yapının ana girişi güney yönündedir. Kuzey ve doğu cephelerinin oluşturulmasında ana kayadan faydalanılmıştır. Kuzey duvarında tespit edilen ahşap hatıl yuvaları ise yapının iki katlı olarak inşa edildiğine işaret eder. (Fig. 10). Konutun doğu duvarının güney köşesinde taş sırası üzerinde kılıç ve kalkan kabartması bulunur (Fig. 11). Bu kabartma Hellenistik Dönem'de bölgede hâkim olan Olba Hanedanlığı'nın sembollerinden biridir¹⁵. Girişin yapının iç kısmında kalan bölümü daha özensiz bir duvar iççiliğine sahip bir kemerle desteklenmiştir.

Bu eklenti yapının daha sonraki bir dönemde kullanıldığına işaret eder¹⁶ (Fig. 12).

11 Eyice 1980a: 111-121; Eyice 1980b: 122-124; Eyice 1981: 204-209; Eyice 1982: 355-367; Eyice 1986: 513-530; Eyice 1988: 15-29.

12 Söz konusu çalışmada Doğu Dağlık Kilikia'da yer alan on bir yerleşimdeki Geç Antik Dönem konutları ele alınmıştır. Eichner 2011. Bununla birlikte I. Eichner tarafından Tapureli'nin de kısmen içinde bulunduğu; Geç Antik Dönem kırsal yerleşimleri ile ilgili iki makale de yayımlanmıştır. Eichner 2008: 201-212; Eichner 2009: 56. Bununla birlikte Doğu Dağlık Kilikia'da Geç Antik Dönem'de kiliseler ve konutları birlikte incelediği bir yayını daha bulunur bkz. Eichner 2018.

13 Aydınoglu 2010a; Aydınoglu ve Çakmak 2011; Aydınoglu 2015; Aydınoglu 2017a; Aydınoglu 2017b; Aydınoglu ve Mimaroglu 2017.

14 Alış 2020: 35-42.

15 Olba Hanedanlığı'nın bölgedeki sembolleri ile ilgili olarak bkz. Bent 1890b: 322; Durugönül 1998b: 89.

16 Doğu Dağlık Kilikia'da Özköy antik yerleşiminde

Konutun sahip olduğu kılıç ve kalkan kabartması ve polygonal örgü tekniğindeki duvarlar konutun Hellenistik Dönem kökenini göstermesi açısından önemli verilerdir.

Roma İmparatorluk Dönemi Konutları

Tapureli'deki Roma İmparatorluk Döneminde inşa edildiği anlaşılan konutlar dört örnek üzerinden incelenecektir. Bunlar arasında D1 ve D2 olarak adlandırılan iki örnek inşa teknikleri, yapı malzemesi, plansal olarak ortak özellikler taşımaları açısından dikkat çekici örneklerdir. Diğer iki örnek olan B10 ve D29 olarak adlandırılan konutlar ise sahip oldukları mimari süslemeler ile unique örneklerdir. Bu konutların giriş kapılarının söveleri üzerinde yer alan plaster sütunlar İonik ve detaylandırılmamış korinth başlığına sahiptir. Bu konutların plan özellikleri uğradıkları tahribat nedeniyle tespit edilememiş olsa da sahip oldukları mimari süslemeler, kırsal yerleşimlerde de konut sahiplerinin sosyal statüsünü ve ekonomik durumlarını yansıtmaktadır.

Doğu Tepe'nin kuzey yamacında yer alan D1 ve D2 büyük konut kompleksleri olarak dikkat çeker. Konutlar ana kayanın işlenebilir bölümlerinde alanlar açılarak yan yana ve arka arkaya sıralı mekânlara sahip olacak şekilde inşa edilmişlerdir. Her iki konutta da dış beden duvarları kuzey, doğu ve batı cephede izlenebilmektedir. Güney cephelerinin tamamı ana kayaya oyulmuştur. Bu cepheyi oluşturan ana kaya üzerinde yer alan hatıl yuvaları yapıların iki katlı olduğunu göstermektedir. Korunmuş duvarları, kuru, harçsız, büyük kesme blok taşlardan isodomik rektogonal duvar örgüsüyle yapılmıştır. Mekânların bağlanma noktalarını ise avlular oluşturmaktadır.

Üst üste iki yamaca inşa edilmiş olan D1 ve D2 konutlarının ana girişleri yerleşimin sokak ve cadde ağı ile bağlantılıdır. Bu alandaki sokakların teraslar arası geçişleri basamaklar ile kurgulanmıştır.¹⁷ Geç Antik Dönem'de bu ortak ağa

Hellenistik Çiftlik yapısı olarak tanımlanan 1 no'lu çiftlik yapısının polygonal teknikteki duvarlarına kemerli bir girişin eklendiği görülmektedir. Bu girişlerin, yapının duvar örgüsü ile homojen olmayan özensiz duvar işçiliklerinin daha sonraki dönemlerde eklendiği düşünülür. Mörel 2010: 29. Fig. 9. Aynı zamanda konutun kullanımının devam ettiğini göstermesi açısından önemli bir veridir.

17 Bu durum Hellenistik Dönem'deki gibi Roma İmparatorluk Dönemi konutlarının da Tapureli'nde topografyaya uydurularak, planlı bir konut kurgusuna

bir kilisenin inşa edilmiş olması da ortak dolaşım ağının devamlılığını göstermesi açısından önemlidir (Fig. 13).

Bu konutlardan bir kompleks olarak inşa edildiği anlaşılan D1 kuzey-kuzeybatı cephelidir. Yan yana sıralanmış ortak duvarlara sahip üç ayrı konuttan meydana gelmektedir (Fig. 14). Bu konutlar D1A, D1B ve D1C olarak adlandırılmıştır (Fig. 15).

D1A olarak adlandırılan konut 12.50 x 6.25m ölçülerindedir. 75m² oturma alanına sahiptir. D1A'nın ön cephesinde bulunan yıkılmış kapı söveleri ve lentolardan kuzey cephede bir girişe sahip olduğu anlaşılmaktadır (Fig. 16). Giriş bir avluya açılmaktadır. Girişin hemen yanında avlunun içerisinde bir sarnıç bulunur. Avluyu doğu batı yönlü bir kısmı ana kaya kullanılarak oluşturulmuş duvar sonlandırmaktadır. Bu duvarda doğu ve batı uçlarda iki kapı açıklığı bulunur. Avluda yıkılmış kemer blokları tespit edilmiştir (Fig. 17). Bu kemer blokları konutun ikinci katının avluya bakan cephesindeki balkon açıklığına ait olmalıdır. Yapının ana mekânının iç kısmı yıkıntılar nedeniyle dolmuştur (Fig. 18). İki kapı açıklığı ise yan yana sıralı iki odaya işaret eder. Batıdaki odanın ana kaya kullanılarak oluşturulan güney duvarında batı köşede aedícula niş içerisindeki kartal kabartması ana hatları ile seçilebilmektedir (Fig. 19). Mekânın üst kotunda, güney duvarı oluşturan ana kayanın üzerinde bir kapı açıklığı daha yer alır. Bu kapı açıklığının üst kotta yer alması D1A'nın ikinci katında, D2 konutu ile bağlantılı üst yamaçtaki sokağa açılan bir arka kapıya sahip olduğunu gösterir (Fig. 20). Bunlara ek olarak D1A yapısının doğu dış duvarı, batı yönünde bulunan D1B konutu ile ortak olarak kullanılmıştır. Bu duvar iki konutun arasındaki bağa işaret eder. (Fig. 21).

D1B konutu 12.80 x 6.00m ölçülerindedir. Yaklaşık 72m² oturma alanına sahiptir. Konutun girişi kuzey cephede yer alır. Bu girişten D1A'nın avlusuna oranla daha küçük bir avluya geçilir. Avlu, konutun doğu duvarında D1C'nin avlusuna bakan bir pencere açıklığına sahiptir (Fig. 22). Aynı duvarda konutun ikinci kat balkonuna erişimi sağlayan girişe ait kapı eşiği korunmuştur.¹⁸

sahip olduğuna işaret eder.

18 Avludan ahşap merdivenlere yardımı ile D1C'nin avlusuna bakan balkona çıkılıyor ve buradaki kapı açıklığından D1B'nin ikinci katına ulaşıyor olmalıydı.

(Fig. 23). Bu balkon da DIC'nin avlusuna bakmaktadır. Avlu, iç kısmında bir kapı açıklığı bulunan doğu batı yönlü bir duvar tarafından sınırlanmıştır. Avludan bir kapı açıklığı ile konutun zemin katına ait olduğu anlaşılan mekâna geçilir. Mekân içerisinde doğu batı yönlü bir kemer korunmuştur (Fig. 24). Mekânı güneyde sınırlayan ana kayanın üzerinde hatıl yuvaları görülür. Kemer ve hatıl yuvaları ikinci katı zemini taşımak için yapılmış olmalıdır (Fig. 25). Bu hatıl yuvalarının üzerinde ise yağmur suyunu tahliye etmek için ana kayaya oyulmuş bir oluğun varlığı da söz konusudur (Fig. 26).

DIC ise 13.45 x 13.40 ölçülerindedir. 180m² oturma alanına sahiptir. Kuzey yönündeki girişin her iki yanında kemer ayakları yer almaktadır (Fig. 28). Söz konusu kemer ayakları ahşap giriş kapısını ve girişte bekleyenleri hava şartlarından koruyan bir tonoz/kemer olduğunu gösterir. Bu kemerin varlığı konutun dış beden duvarlarının, bağlantılı olduğu diğer konutların dış beden duvarlarının aksından sapmasına neden olur (Fig. 27). Giriş, bir avluya açılır. Avlu, dikdörtgen plana sahiptir. Güneyinde ise doğrudan avluya bağlı olarak yapıldığı anlaşılan küçük bir mekân yer alır (Fig. 29). Mekân bir pencere ve kapı açıklığı ile avluya bağlanır. DIC konutu aynı zamanda doğu yönünde avluya bağlanan bir mekâna daha sahiptir (Fig. 30). Bu mekânın, kuzey duvarında iki adet pencere bulunur. Konutun batı köşesinde doğu-batı doğrultulu iki adet kemer korunmuştur (Fig. 31). Söz konusu kemerler güney cephesi ana kaya kullanılarak oluşturulan konutun ayrıca iki mekâna daha sahip olduğunu ortaya koyar. Ancak, DIC yapısının içerisindeki yoğun dolgu mekânların işlevlerinin belirlenebilmesini engeller. Avlu ile bağlantılı olan mekânların içerisinde bir sarnıç bileziği bulunur (Fig. 32). Sarnıç bileziğinin DIC'nin avlusunda bulunan sarnıca ait olmalıdır.

D2 konutu ise Doğu Tepe kuzey yamaçta D1 yapı kompleksinin güneydoğusunda bir üst terasta yer alır (Fig. 33). 34 x 8.75 m ölçülerindeki yapı yaklaşık olarak 296 m² oturma alanına sahiptir. Konut kuzey-kuzeybatı cephelidir. Konutun dış beden duvarları oldukça iyi korunmuştur. Büyük kesme blok taşlardan isodomik rektogonal duvar örgüsüne sahiptir. D1 konutunda olduğu gibi terasın kullanımı sebebiyle güney cephesi ana kaya ile sınırlandırılmıştır. Dikdörtgen plana sahip konutun doğu ve batıda yönlerinde iki

girişi bulunur. Her iki giriş de birer avluya açılır. Konutun ana girişi kuzey duvarın kuzeydoğu köşesindedir (Fig. 34). Ana girişinin söveleri üzerindeki konsollar giriş kapısının bir kemer ile D1 no'lu konutta görüldüğü gibi hava şartlarından korunma amaçlı yapıldığını gösterir. Buradaki ana girişten bir avluya ulaşılır. Konutun doğu kısmında yer alan bu avlu ile konutun batı yönündeki ilk mekânına ulaşılır. Mekân avluya doğu yönündeki bir kapı açıklığı ve pencere ile bağlanır (Fig. 35). Güney duvarı tamamı ile ana kayaya şekillendirilerek oluşturulmuştur. Bu ana kaya üzerinde hatıl yuvaları görülür. Hatıl yuvaları konutun ikinci kata sahip olduğuna işaret eder (Fig. 36). İç kısmında doğu batı yönlü bir kemer bulunur. Buradaki kemer ikinci katı taşımak amacıyla kullanılmış olmalıdır. Kuzey duvarında ise bir mazgal açıklığı bulunur. Konutun ikinci mekânı diğer mekâna göre daha geniştir. İlk mekân, konutun batı yönündeki bu mekâna batı yönündeki bir kapı açıklığı ile bağlanır. Bu sebeple ilk mekânın aksine kuzey güney yönlü bir kemer tercih edilmiştir (Fig. 37). Mekânın kuzey duvarı üzerinde kemerin her iki yanında iki pencere bulunur. Aynı zamanda kapı açıklığının yanında bir pencereye sahiptir. Batı kısımda ise kısmen ana kayaya oyularak yapılmış konutun ikinci avlusuna bir kapı açıklığı ve pencere ile bağlanır. Konutun batı kısımda yer alan avlusu ise büyük ölçüde ana kayaya oyulmuştur. Bu avlu aynı zamanda D1 no'lu konutun üst terasındaki sokağa bağlanır (Fig. 38). Ayrıca, konutun doğusunda bulunan ana girişin üst terasında yine ana kayaya oyulmuş bir tonozlu mezar bulunur. Mezar konutla bütünlük oluşturacak şekilde yapılmıştır. Mezar ile konut arasındaki bu ilişki mezarın konutun sahiplerinden birine ait olduğu düşündürmektedir (Fig. 39).¹⁹

Diğer iki konut B10 ve D29 sahip oldukları mimari süsleme ile yerleşimde ve bölgedeki Roma

¹⁹ Yerleşimdeki mezarların tamamı için Ü. Aydınoglu tarafından kapsamlı bir yayın hazırlanmaktadır. Konut ve konut sahiplerinin mezarlarının birlikte olduğu örnekleri Doğu Dağlık Kilikia'da birçok yerleşimde görmek mümkündür. Söz konusu mezarlar topografyaya göre yer değişikliği gösterebilirler. Ancak yapılaşma amaçları aynıdır. Bunlarla, Doğu Dağlık Kilikia kırsal yerleşimleri olan Karakabaklı'da Aydınoglu ve Çakmak 2011, 75 Fig.7a-b; Aydınoglu 2017b: 66-67; Paslı'da Aydınoglu 2013: 76 Fig. 5 Sivrikale'de Aydınoglu 2017a: 294-295 Fig. 17; Işıkkale'de Aydınoglu 2017b: 66-67; Seyranlık'ta Şahin 2007: 137; Sayın'de, Aydınoglu 2021: 4 Fig. 10. karşılaştırılır.

İmparatorluk Dönemi konut mimarisi hakkında veri sağlarlar.

Batı Tepe’de yer alan ve B10 olarak adlandırılan konutun plan özellikleri yoğun tahribat sebebi ile belirlenememektedir. Ancak, konutun ana girişine ait iki söve ve bir lento önemli veriler sağlar. Söveler plaster sütunlar şeklindedir. Sütunlar 2.17 m yüksekliktedirler Sütunlarda sumus scapus gözlemlenir. Sütunlar sadedir ve yukarıdan aşağı doğru kalınlaşırlar. Plaster sütunlar attik-ionik kaideye sahiptirler (Fig. 40). Kaide bir şerit ile başlanarak, ince bir torus, daha sonra kalın bir trochilos’la devam eder ve bir plinthosla sonlanır. Başlıklarda ise detaylandırılmamış korinth başlığı kullanılmıştır. Her iki detaylandırılmamış korinth başlığı üzerinde alt çelenk ve orta çelenk yaprakları seçilir. Acanthus yaprakları detaylandırılmamıştır. Kalathos tacı ve levhası tahrip olduğu için üst kısımlarda olması gereken iç ve dış yapraklar, helix ve volütler seçilebilse de stilistik tanımlamaları yapılamamaktadır (Fig. 41). Söveleri birbirine bağlayan lentonun üzerinde ise kabartma şeklinde arşitrav-friz bulunur (Fig. 42).

Giriş kapısı üzerinde mimari süslemeye sahip diğer konut ise doğu tepe üzerinde yer alır ve D29 olarak adlandırılmıştır. Yapının plan özellikleri net olarak okunamasa da yapıya ait olduğu anlaşılan korunmuş dış beden duvarlar isodomik rektogonal ve çift kabuklu polygonal örgü tekniğinde inşa edilmişlerdir (Fig. 43). Bu durum yapının farklı dönemlerde kullanıldığını ve onarım gördüğünü göstermektedir. Yapının kuzey cephesi ise ana kaya şekillendirilerek oluşturulmuştur. Konutun girişi güney cephededir. Güney cephede korunan duvar sırası üzerinde ise bir pencere açıklığı görülebilir. Girişe ait olduğu anlaşılan söveler İonik düzende başlıklara ve plaster sütunlara sahiptir. Sütunlu söveler birbirlerine bir kemer bloğu ile bağlanmaktadır. Kemer bloğu üzerinde iyi korunmuş ion kymationu yer alır (Fig. 44). Plaster sütunların bulunduğu söveler 1.80 m yüksekliğinde, 0.60 m kalınlığında ve 0.42 m derinliğindedir. Plaster ionik sütunlar 0.32 m kalınlığındadır. Sütunların ionik başlıkları oldukça iyi korunmuştur (Fig. 45). Kalın ve kaba bir abacuse sahip olan başlıkların volütleri, ve üzerinde bulunan ion kymationu kaliteli bir işçilik gösterir. Volütlerin, kanalları ve gözleri seçilebilmektedir. Volütlerin arasında yer alan ion kymationları bağlı olduğu silmeden çıkarlar. Çanakları

ise koniktir ve “V” formundadır. Çanaklar alt bölümde silmeye dokunurlar. Yumurtalar ve çanaklarla ince bir çizgi ile birbirinden ayrılır. Öte yandan, yumurta ile çanaklar oldukça yayvan forma sahiplerdir. Oklar bu çanaklara bitişiktir ve uçları sivridir. Okların sadece çanaklar arasındaki uçları seçilir (Fig. 46).

Sütunlar ise enthasise sahiptir. Üst kısımları yivli alt kısımları ise düz bırakılmıştır. Yivler derindir ve orta kısma doğru genişler. Yivleri tamamlayan arrisler ise keskin bir şekilde yapılmıştır. Sütunların alt kısmı toprak altında olduğu için kaideleleri hakkında veri elde etmek mümkün olmamıştır.

Söveleri birbirine bağlayan kemer bloğu ise 0.94 m kalınlığındadır. Kemer bloğunun taç kısmında aşağı doğru sırası ile bir bant ve bandın altında profilli bir silme yer alır. Bandın altında ion kymationu, ion kymationunun altında ise yine bir adet düz silme bulunur. Ion kymationu 0.11 m yüksekliğe sahiptir. Çanaklar yivlidir. Geniş “U” şeklinde bir forma sahiptir. İçerisinde yer alan yumurtalar çanaklara bitişiktir ve alçak kabartma şeklinde yapılmışlardır. Ion kymationunun çanakları arasındaki oklar ise aynı şekilde çanaklarına bitişik şekildedir. Oklar keskin bir sırta ve sivri ve geniş bir uca sahiptir (Fig. 44).

Geç Antik Dönem Konutları

Yerleşimde çok sayıda Geç Antik Dönem konutu tespit edilmiştir. Bunlar arasında iyi oranda korunmuş olmaları bakımından dikkat çeken konutlar B1, B4, B8 ve D9 ve plan özellikleri açısından ayrıntılı veriler sunan B17, B18 ve B20 olarak adlandırılan konutlar bu çalışmada incelemeye alınmışlardır.²⁰

Batı Tepe üzerinde yer alan B1 konutu, yerleşimdeki en iyi korunmuş konut örnekleri arasındadır. Konut üç katlı, avlulu ve koridor girişli bir plana sahiptir. Yapının tüm cepheleri harçsız büyük kesme blok taşlar kullanılarak oluşturulmuş isodomik rektogonal duvar örgüsüne sahiptir. Doğru cephede yer alan ana giriş bir koridorla birleştirilmiştir. Bu koridoru takip eden duvarlar güney cepheye doğru dirsek yaparak yapıyı çevreler (Fig. 47).

20 Yukarıda vurguladığımız gibi Geç Antik Dönem konutları yerleşimdeki en fazla sayıya sahiptir. Ancak yoğun bitki örtüsü kaplı ve büyük ölçüde tahrip olmaları sebebi ile kazı yapmaksızın hepsi ile ilgili veri sağlamak ne yazık ki oldukça zordur. Bu sebeple anlaşılacak en iyi örnekler seçilmiştir.

Katlara ait kapı, pencere ve balkon çıkıntıları yapının doğu cephesinde her üç katta da izlenebilir (Fig. 48). Yapının birinci katına erişim sağlayan üç kapı açıklığı bulunur. Bu kapılar 2 m yüksekliğe sahiptir. İkinci kata ait balkonun taşıyıcısı olarak kullanılan konsollar ve bu katın balkonuna erişimi sağlayan kapı ise doğu duvarda yer alır. Bu kapının hemen yanında bir pencere açıklığı bulunur. Üçüncü kattaki kapı da benzer şekilde bir balkona açılmaktadır. Bu katta da yer alan konsollar, söz konusu kapının bir balkona açıldığını kanıtlar niteliktedir. Üçüncü katın doğu duvarında bir pencere ve bir mazgal bulunur. Bunlar üçüncü kat balkonuna açılan kapının her iki yanına yerleştirilmişlerdir (Fig. 49). Katlara ait kapı ve pencereler üzerinde kilit ve kanat mekanizmaların yerleştirildiği yuvalar dikkat çeker (Fig. 50). Kapıların sürgülü bir ahşap hatıl yardımıyla kilitlendiği anlaşılmaktadır. Oynar mekanizmalardaki yuvalar ise kapının ve pencerelerin iki kanatlı bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Kapıların ise biri diğerinden küçük iki kanata sahip olduğu görülmektedir. Bu kanatlardan küçük olan daha geniş açıklığa ihtiyaç duyulduğunda kullanılıyor olmalıdır. Aynı zamanda birinci kattaki pencerenin demir parmaklıklara sahip olduğunu gösteren yuvaların varlığı da dikkat çeker.

Konutun kuzey duvarını oldukça yüksek bir ana kaya yükselti oluşturmaktadır. Bu cephede ana kaya üzerine oyulmuş ahşap hatılların yuvaları da yapının üç katlı olduğunu kanıtlar nitelikte her kat için ayrı olarak kurgulanmıştır. Yapının iç bölümündeki yoğun tahribat nedeni ile mekân içi dolaşım ve oda kurgusu tespit edilememektedir.

Konutun doğu ve güney cephesini çevreleyen bir avlu bulunur. Avlu, önünden geçen sokağa açılan bir kapıya sahiptir (Fig. 51). Avlunun dışında, ancak avlu ile bağlantılı olan bir sarnıç ile hem yapının içerisinden hem de sokaktan su ihtiyacı karşılanıyor olmalıdır (Fig. 52).

Batı Tepe üzerinde iyi korunmuş diğer konut ise B4 olarak adlandırılmaktadır. Dikdörtgen planlı ve iki katlıdır. Konutun ana girişi güney yönündedir. İlk kat düzgün kesilmiş isodomik rektogonal örgü duvarlarla inşa edilmiştir. Üst katlarda ise küçük kesme taşlardan oluşan (opus vittatum) çift kabuklu duvar örgüsü kullanılmıştır (Fig. 53). Konutun alt ve üst katlarında duvar teknikleri dışında plan farklılıkları da söz konusudur. Konutun zemin katında açıklığı oldukça geniş olan

bir kemer bulunur. Bu kemer üst katı taşımak için kullanılan bir konstrüksiyona işaret eder (Fig. 54). Zemin katın doğu duvarında ise iki mazgal bulunur. Bu iki mazgal alt katın depolama amaçlı kullanıldığına işaret ediyor olmalıdır. Ayrıca ana giriş kapısının yanında küçük bir pencere bulunur (Fig. 55). Üst katın ise ikamet mekânı olarak kullanıldığı kapı ve geniş pencerelerin varlığından anlaşılmaktadır. Konutun doğu cephesinde yer alan üç kemerli pencere açıklığı ise ayrıca dikkat çekicidir. Pencereleri birbirinden ayıran sütunlar yuvarlak formludur. Sütunlar iç ve dış cephelerde stilize detaylandırılmamış palmet yaprak bezemeli başlıklara sahiptir (Fig. 56). Sütunların kaidesi düz bir plinthos ile başlar, hafif bir torus, kenarları çentik formlu silmelerle belirlenmiş hafif derinlikte bir trochilos, torus sırasını takip ederek profillendirilmiş kaideler düz bir bant ile sonlanır. Sütunların yan yüzlerinin ortasında pencerelerin ahşap çerçevelerinin yerleştirildiği yuvalar görülebilmektedir. Söz konusu yuvalar başlık ve kaide bölümlerinde daha da derinleşir.

Pencereler ile aynı cephede yer alan kapı açıklığı ise bu cephede ahşap balkona erişim için kullanılıyor olmalıdır. Balkon kapısının sövelerinin üstünde yer alan iki küçük konsol ise balkon kapısını hava şartlarından koruyan bir kemeri taşıyor olmalıdır. Yapının batı cephesi ana kaya şekillendirilerek oluşturulmuştur. İkinci katın ahşap hatıl delikleri bu cephede izlenebilmektedir (Fig. 57).

Batı Tepe üzerindeki bir diğer konut B8'dir. Kilise H olarak adlandırılan üç nefli bazilikal planlı kilisenin hemen kuzeyinde yer alır. Kilise ile arasında küçük bir sokak yer alır ve konutun bu sokağa bağlandığı görülür (Fig. 58). Konut dikdörtgen planlıdır. Güneybatı cephesi olan konut 11.80 x 12.70 m ölçülere sahiptir. Yaklaşık 144m² oturma alanına sahiptir (Fig. 59). Konutun geniş bir tonozla hava şartlarından korunmak için yapıldığı anlaşılan ana girişi güneybatı yönündedir. Girişin hemen yanında kare bir pencere açıklığı bulunur. Girişten dikdörtgen planlı geniş bir avluya ulaşılır. Avlu içinde kuzeybatı köşede ana kayaya oyulmuş çeşme yer alır.²¹ (Fig. 60) Avlunun kuzeyinde bir kapı açıklığı ile avluya bağlanan iki mekân bulunur. Mekânların biri L plana sahiptir. Diğer mekâna ise L planlı mekân

21 Söz konusu çeşme Ü. Aydınoglu tarafından Doğu Dağlık Kilikia çeşmeleri, sarnıçları ve kuyularını ele alan bir makalede yayımlanmıştır. Aydınoglu 2020: 37.

vasıtası ile ulaşılır. Bu iki mekân ana kaya kullanılarak oluşturulmuş duvarlarla birbirinden ayrılır. Ana kayaya duvarlarının üst kısımlarında hatıl yuvaları dikkat çeker (Fig. 61). Bunların ikinci katın ahşap zeminini taşımak için kullanılan hatıllar için yapıldığı anlaşılmaktadır. Avlunun doğusunda yer yer polygonal ve yer yer küçük kesme taşlarla (opus vittatum) oluşturulmuş ikinci bir mekân yer alır. Farklı teknikte duvar örgüsüne sahip bu mekân sonraki bir evrede yapıya eklenmiş olmalıdır (Fig. 62). Bu mekân L planlı mekâna yine sonraki bir evrede eklendiği anlaşılan bir kemer açıklığı ile bağlanmaktadır (Fig. 63). Kemer açıklığının yanında daha sonra örülerek kapatılan duvarda bir pencere açıklığına ait eşik kemer açıklığının devşirme malzeme olarak kullanılması, kemer açıklığının sonraki bir evrede eklendiğini kanıtlar niteliktedir (Fig. 64). Bu durum ana kayaya oyulmuş mekânların daha sonraki bir evrede doğu kısmında yer alan polygonal ve yer yer küçük kesme taşlarla (opus vittatum) oluşturulmuş ikinci mekâna bağlanarak genişletilip büyük bir konuta dönüştürüldüğüne işaret eder.

Batı Tepe'de yer alan bir diğer konut B17 olarak adlandırılmaktadır. Konut dikdörtgen planlıdır. 17.00 x 15.00 m ölçülerindedir ve yaklaşık olarak 255 m² oturma alanına sahiptir (Fig. 65). Konutun doğu, kuzey ve güney cephelerindeki duvarlar iyi oranda korunmuştur. Güney cephesi yer yer çift sıra küçük kesme taşlardan (opus vittatum), yer yer isodomik rektogonal duvar örgüsü ile oluşturulmuştur (Fig. 66). Kuzey ve doğu cephelerdeki duvarların ise çift kabuklu polygonal örgüye sahip olduğu gözlenir (Fig. 67). Batı cephesi ise ana kaya şekillendirilerek oluşturulmuştur.

Konutun ana girişi güney cephede yer alır ve merkezi bir avluya açılır (Fig. 68). Kare planlı avluya bağlantılı olan ilk mekân da kare planlıdır. Avluya açılan kapısının yanında kare bir pencere yer alır. Batı duvarının kuzey köşesinde ikinci mekâna geçişi sağlayan bir kapı bulunur. Bu kapının lentosunun üstünde detaylandırılmamış bir çelenk kabartması bulunur. Bu mekânın batısında ise "L" formunda bir plana sahip üçüncü bir mekân bulunur. Batı kısmı ana kayaya oyularak şekillendirilmiştir. Kuzeybatı köşesinde ise ana kaya oyularak nispeten basit bir kemerle desteklenen bir niş bulunur (Fig. 69).

Batı Tepe'deki bir diğer konut B18 ise plan

açısından dikkat çekici bir örnektir. Konut, 18.35 x 8.75 m ölçülerinde dikdörtgen planlı olup yaklaşık olarak 145m² oturma alanına sahiptir (Fig. 70). Konut, kendisi ile aynı hemen hemen plana sahip iki konutla birlikte bulunduğu ana kaya terasa oturtularak inşa edilmiştir.²² (Fig. 71) Konutun dış duvarlarında hem isodomik rektogonal hem de çift kabuklu polygonal duvar örgüsü kullanılmıştır.

Konutun, üst terasında kendisi ile birlikte diğer konutlarında ihtiyacını karşıladığı anlaşılan ana kayaya oyulmuş iki adet sarnıç bulunur. Sarnıçların hemen batısında bir khamosorium mezar da yer alır (Fig. 73).

Konut ana girişi güney cephede yer alır. Konutun girişinden avluya geçilir. Konut avluya tek bir kapı açıklığı ile bağlantılı, batı güneybatı yönünde arka arkaya sıralı üç mekâna sahiptir. Bu mekânlar, aynı zamanda iç kısımlarındaki kapılarla birbirleri ile de bağlantılıdır. Avlu, kuzey kısmında sadece ayakları korunmuş bir kemer açıklığı ve pencere bulunan bir duvar ile sınırlanmıştır. Bu kemer açıklığından dikdörtgen formda bir hole geçilmektedir. Holden ise konutun merkezinde yer alan bir kapı açıklığı ve iki pencereye sahip mekâna geçilmektedir. (Fig. 74) Kemer açıklığının da bu mekânın pencere açıklıklarına göre gün ışığını kullanmak için kurgulandığı anlaşılmaktadır.²³ Konutun merkezindeki mekânın batısında ana kaya kesilerek ve tonozla desteklenmiş küçük bir mekân daha bulunur (Fig. 75). Söz konusu mekân dar bir girişe sahiptir. Depolama amacı ile kullanılan bir alan olmalıdır. Konutun merkezindeki mekânın kuzey tarafında ise yine ikinci bir kemer açıklığı bulunur. Bu kemer açıklığının yanında bir kapı açıklığı ve pencere de yer alır (Fig. 76). Bu mekânın kuzeyinde konutun son mekânı bulunur. Bu mekânda yine kuzeyinde bir pencere ve kapı açıklığı bir önceki mekâna bağlandığı anlaşılmaktadır.

Batı Tepe'de yer alan bir diğer konut B20 ise

22 Ancak sadece B18 no'lu konut plan bakımından bu yamaçtaki diğer konutlara göre daha iyi korunduğundan bu konut değerlendirmeye alınmıştır.

23 Bu uygulamaların iyi derecede korunmuş örnekleri yine Doğu Dağlık Kilikia'da Kabaçam yerleşiminde bulunur. Avluya açılan mekânların ön kısımlarında geniş kemer açıklıkları ile bir alana sahiptirler. Bu durum bir tür revak formu olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu konutlar, A. Mörel ve A. Aliş tarafından yayına hazırlanmaktadır.

dikdörtgen planlıdır ve duvarlarında korunmuş pencere ve kapı açıklıklarından iki katlı olduğu anlaşılmaktadır. Konut, Yaklaşık olarak 120 m² oturma alanına sahiptir. (Fig. 77). Konutun inşasında büyük kesme blok taşlarla isodomik rektogonal duvar örgüsü kullanılmıştır. Güney, doğu ve batı cepheleri duvarlarla; kuzey cephesi ise ana kayadan şekillendirilerek oluşturulmuştur. Konutun ana girişi güney cephededir. Geniş ve derin bir tonozla vurgulanmıştır (Fig. 78). Tonozlu girişin yanında kare formda iç tarafa doğru genişleyen bir pencere bulunur. Ana girişin hemen batısında konuta ikinci bir giriş daha yer alır. Söz konusu girişin konutun batıdaki mekânını konutun hemen önündeki sokağa bağladığı anlaşılmaktadır. Konutun doğu cephesinde ise bir kapı, pencere ve bir mazgal bulunur. Doğu cephedeki kapı ve pencereler kod farkından dolayı konutun ikinci katındaki mekânlara ait olmalıdır. Konutun alt katına ait olduğu anlaşılan mekânlar korunmuştur. Alt kat, iki mekân ve bir avludan oluşur. Ana girişten doğu batı yönlü iki ayağın desteklediği bir kemerin sınırladığı avluya geçilir. Diğer mekânlar ise avluya ve birbirlerine birer kapı açıklığı ile bağlanmıştır. Kemer açıklığından avlunun kuzeyindeki ana kaya oyularak şekillendirilmiş mekâna geçilir (Fig. 79). Bu mekânın kuzey duvarında ana kaya üzerinde ikinci katın ahşap zeminini taşımak için açılmış olan hatıl yuvaları görülebilir. Kemerin bulunduğu kısmın batısında bir kapı açıklığı ile geçiş sağlanan ikinci mekân daha bulunur. Bu mekân konutun ikinci girişine bağlanan mekândır. Mekânın, bu şekli ile depolama olarak kullanılabilir alan olarak kullanıldığı düşünülebilir. Konutun doğu duvarında ikinci kata ait olduğu anlaşılan kapı ve pencere açıklıkları korunmuştur (Fig. 80). Bununla birlikte konutun içine yıkılmış şekilde duran bir sütun konut B4'deki gibi kemerli bir pencere açıklığına sahip olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda konutun içinde bir konsol parçasının varlığı da yapının ikinci katında bir balkon olduğuna işaret eder (Fig. 81-82).

Doğu Tepe üzerindeki bulunan bir başka konut D9 olarak adlandırılır ve Kilise A'nın kuzeyinde yamacın kenarında yer alır. Konut büyük kesme blok taşlardan isodomik rektogonal duvar örgüsüne sahiptir ve yer yer ana kaya şekillendirilerek inşa edilmiştir. Konutun yamaçta sahip olduğu konumu nedeniyle yanından geçen basamaklarla ana kaya şekillendirilerek oluşturulmuş sokağa bağlandığı görülür. Yamacın terasları

üzerindeki sokaklara ait merdivenler takip edilebilir (Fig. 83). Konutun batı cephesi oldukça iyi korunmuştur. Bu cephede konutun giriş kapısıyla bir kare formlu bir pencere açıklığı yer alır. Giriş kapısının üst kısmında her iki köşesinde yer alan konsollar kapı üzerinde girişi hava şartlarından korumak için inşa edilmiş bir tonozlu yapılanmanın varlığına işaret eder (Fig. 84). Girişten kare planlı bir avluya geçilir (Fig. 85). Avluda kemerli bir yapılmaya işaret eden kemer ayakları korunmuştur. Söz konusu kemer ayakları ikinci katın ahşap zeminini taşımak amacıyla inşa edilmiş olmalıdır. Avluya bağlanan mekânlar ise büyük ölçüde tahrip olmuşlardır (Fig. 86).

Doğu Dağlık Kilikia ve Diğer Bölge Örnekleri Işığında Tapureli Konutları: Değerlendirme ve Tarihleme

D6 ve D30 konutları yerleşimdeki en erken konutlardır. Bu konutların Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki örnekleri sınırlıdır. Polygonal duvarlara sahip yapılar sıklıkla savunma mimarisi ile ilişkilendirilir. Bölgede Mancınıkkale²⁴, Kanytelis²⁵ ve Diocaesarea'daki²⁶ kulelerin üzerindeki yapı yazıtları sayesinde bölgede polygonal duvar işçiliği olan kuleler ve kale yerleşimleri Hellenistik Döneme tarihlenmektedir.²⁷ Aynı zamanda bu kuleler üzerlerinde Olba sembolleri olarak adlandırılan semboller de vardır.²⁸ Tapureli'de polygonal duvar tekniğini hem savunmaya

24 Durugönül 1998a: 51.

25 Durugönül 1998a: 79.

26 Wannagat 2011: 262 vd.

27 Durugönül 1998: 119. Olba Territoriumu'ndaki bu kuleler içinde Diocaesarea ve Kanytella'daki kulelerin üzerlerinde önemli yazıtlar bulunmaktadır. Diocaesarea ve Kanytella'daki kuleler üzerinde, Yerel Rahip Krallar olan Teukros hanedanının adını taşıyan yazıtlar yer alır. Bunların yanında, Mancınıkkale'de tespit edilen kulenin üzerindeki yazıt ile Mancınıkkale'nin yapılanmaları MÖ 3. yüzyılın sonu ile MÖ 2. yüzyılın başına tarihlenmektedir. Bu sebeple, MÖ 3. yüzyılın sonunda ya da MÖ 2. yüzyıl başında kulelerin Teukroslar Dönemi'nde kullanıldığını ve Olba topraklarına ait olduğunu biliyoruz. Söz konusu yazıtlar aracılığı ile kulelerde kullanılan işçiliklerin Tapureli konutlarındaki kullanılan işçiliklerle aynı kalitede olması aynı dönemde yapıldıklarına önemli bir kanıttır.

28 Bent 1890b: 321-322; Durugönül 1998a: 88. D6 no'lu konutun, batı cephesinde yer alan kapının lentosu üzerindeki stile soffit içinde yer alan çiçek rozeti de bu döneme ait olmalıdır.

yönelik sur duvarlarında ve kulelerde²⁹ hem de üzerinde Olba sembolleri olan kılıç ve kalkan kabartmasının yer aldığı D6 konutunda görmemiz D6 konutunun Hellenistik Dönem'e ait sivil bir konut olduğu görüşünü desteklemektedir. Ayrıca, son dönemde ekibimizin yürüttüğü çalışmalarda Doğu Dağlık Kilikia bölgesinde Hellenistik Dönem'de kırsal karaktere sahip konutlara rastlanmıştır³⁰. Bölgede Hellenistik Dönem konut mimarisinin örneklerine Özköy,³¹ Güvercinlik³² Kümbetbeleni³³ ve Karaböcülü³⁴ gibi kırsal yerleşimlerde karşılaşılr. Bu örnekler duvar tekniği ve plan özellikleri açısından Tapureli yerleşimindeki Hellenistik Dönem konutları ile benzerdir. Ayrıca, Kuzey Suriye'de de benzer örnekler bulunur. Bu örnekler, yapı teknikleri ile MÖ 2. yüzyılın başlarına tarihlenirler. Bamukka, Bankusa, Nuriyeh³⁵ ve Brād Yerleşimi'nde³⁶ Tapureli'deki örneklere benzeyen polygonal teknikte yapılmış duvarlara sahip Hellenistik Dönem çiftlik evi olarak kullanılan konutlara rastlamak mümkündür. Tapureli'de yer alan D30 konutu, bağımsız bir konut olması, kale yerleşiminden ayrı bir şekilde yerleşim merkezinde yer alması, Hellenistik Dönem'de, savunmadan ayrı olarak sivil mimarinin tek başına varlığını göstermektedir.

Roma İmparatorluğu'nun yönetim etkileriyle Kilikia ve Isauria bölgelerinin sosyal ve ekonomik yapısının gelişmeye başladığı bilinir.³⁷ Bu etki, kırsal yerleşimlerde kentsel mimariyi yansıtan yapılar olan su kemerleri, sunaklar, anıtsal kapılar, çeşmeler ve nekropolislerde gözlemlenebilir.³⁸ Ayrıca, Roma İmparatorluk

Dönemin'de, Dağlık Kilikia'da kırsal yerleşimlerin sayıları artmaya başlar. Bu artışın kırsalda yapılan üretimin³⁹ ticari ürünler olarak pazara ulaştırılması ve orduların doğu ile batı arasındaki seferleri⁴⁰ ile ilişkili olduğuna yönelik görüşler bulunur. Bu açıdan bakıldığında, Roma İmparatorluk Döneminde üretim sürecinde, kentlerin khorasında yer alan kırsal yerleşimlerin önem arz ettiği anlaşılır. Akdeniz çevresinde arkeolojik kanıtlar, MS 2. yüzyılın sonlarına doğru başlayan ve MS 3. yüzyılın başlarında hızla gelişen bir tarım ve hayvancılık üretim sürecinin varlığını desteklemektedir.⁴¹ Roma İmparatorluk Döneminde Kırsal yerleşimler ekonomik yaşamın ve kentsel büyümenin temeli haline gelir ve aynı zamanda anıtsal mimari yapılar görülmeye başlar. Mozaikli zemin döşemeleri,⁴² peristyl avlulu konutlar⁴³ ve anıtsal mezarlar⁴⁴ gibi unsurların da kırsal yerleşimlerdeki kullanımı artar. B10 ve D29 no'lu iki konutun girişlerinin mimari dekorasyon unsurları ile vurgulanmış olması Doğu Dağlık Kilikia bölgesindeki kırsal konutlarda ilk kez karşılaşılan bir uygulamadır.⁴⁵ Bu durum ayrıca konutların tarihlendirilmelerini sağlayacak veriler de sunarlar.

B10 konutunun kapı lentosunda iki detaylandırılmamış korinth başlıklı plaster sütun bulunmaktadır. Söz konusu detaylandırılmamış korinth başlıkları yerel örneklerdir. Benzer örnekleri ile MS 2. yüzyılın sonu ve MS 3. yüzyılın başına tarihlenen Meydan Kalesi Kült Anıtı'nda,⁴⁶ Erken Severuslar Dönemine tarihlenen

2013: 25 vd.

29 Aydınoglu 2003: 256. Fig. 12-13.

30 Bölgedeki bazı Hellenistik kulelerin konut olarak kullanıldığı da önerilir. Durugönül 1998a: 113. Bölgedeki Hellenistik Dönem kulelerinin bazılarının Roma ve Erken Bizans Dönemlerine zeytinyağı atölyesi olarak kullanıldığı da bilinmektedir. Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Aydınoglu 2009: 49-50.

31 Mörel 2014: 149-151.

32 Mörel 2016: 31.

33 Mörel 2016: 34.

34 Alış 2020: 35-38 Konut 1 ve Konut 2.

35 Butler 1903: 42-44.

36 Tate 1992: 32-34. Fig 16-17.

37 Jones 1971: 191 vd; Hopwood 1986; Hopwood 1990; Sayar, 1999; Sayar 2004; Durugönül 2004; Gotter 2001.

38 Bu dönemdeki kırsal yerleşimlerin gelişimi ve kentlerle bağlantıları hakkında hakkında bkz. Rostovtzeff 1957: 52 vd.; Jones 1971: 141-146; de Ste Croix

39 Aydınoglu 2009: 13-20.

40 Kaplan 2011: 110 vd.

41 Banaji 2006: 101-133; Laiou 2005: 38, 43-46.

42 Budde 1969; Budde 1971.

43 Percival 1976: 35-50; Aydınoglu 2017b.

44 Ball 2000: 248 vd.

45 Doğu Dağlık Kilikia'da *peristyl* avlulu konutların bazılarında, *peristyl*li oluşturan sütunlar, korint ve dor düzenindedir. Konutlarda, bu tarzda düzenlerin yanında *peristyl* avluların giriş kapıları üzerinde sembolik kabartmalar da vardır. Bunların iyi korunmuş örnekleri Karaböcülü, Imbriogon Kome (Demici), Paslı, Emirzeli'de yerleşimlerinde görülebilir. Aydınoglu 2017b: 293 vd. Ancak bu örnekler dışında konutlarda yeni süsleme örnekleri henüz tespit edilmemiştir.

46 Durugönül 1998b: 282. M. Spanu, ise Diocaesarea Tiyatrosu'nun süslemelerinde yola çıkarak MS 164-165 yıllarından sonraki bir tarihte yapıldığını önerir. Spanu 2011: 82.

Olba'daki Korinth Düzenli Tapınak Cepheli Kaya Anıtı'nda,⁴⁷ MS 2. yüzyılın sonu ve MS 3. yüzyılın başlarına tarihlenen Sömek Vakıf Tapınak mezarında⁴⁸ karşılaşılr. B10 no'lu konutun detaylandırılmamış korinth başlıklı sütunu ile Meydankale Kült Anıtı'nın detaylandırılmamış korinth başlıklı sütunları yakın benzerlikte stilistik detaylara sahiptir. Her iki örnekte de başlıkların iki çelenge sahip olması ve abacus tacı ile volütlerin stilize verilmesi bu benzerlikler arasında gösterilebilir.⁴⁹ Meydan Kale Kült Anıtı' gerek süslemeleri gerekse de mimari dekorasyonu ile MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına tarihlenmektedir. B10 no'lu konutun girişindeki sütunları da bu özellikleri barındırması ile MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına tarihlenmesini söylemek mümkündür.

D29 Konutunun kapı söveleri üzerinde yer alan ion başlıklı plaster sütunlar oldukça iyi korunmuştur.⁵⁰ Bu tip ion başlıklarına, Dağlık Kilikia'da mezar anıtlarında rastlanılır. Başlıklar, İmparator Hadrianus Dönemine tarihlenen Hüseyinler D1,⁵¹ MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başlarına tarihlenen Olba Tırnak Tepesi Tapınak Cepheli Kaya Anıtı⁵² ile Severuslar Dönemine tarihlenen Imbriogon Kome (Demircili) II ve IV⁵³ tapınak mezarlarında görülr. Diğer bölgelerde ise benzer Ion kymationlarına sahip başlıklar Severuslar Dönemine tarihlenen Hierapolis tiyatrosunun sahne binasının ion başlıklarında,⁵⁴ Laodikeia'da Severuslar Dönemine tarihlenen başlıklarda⁵⁵ görülr. Bu başlıkların üzerinde de echinusları üzerinde yer alan ion kymationları "V" şekillidir. Yumurtalar çanaklarından bağımsız değillerdir. Çanak yumurtanın etrafını çevreler ve altındaki silmeye

dokunur. Bu sebeple D29 no'lu konutun ion başlıkları da Severuslar Dönemine ait olmalıdır.

D29'un konutun lentoları üzerinde bağlayıcı kemer bloğu da yer almaktadır. Bloğun kenarlarında büyük boyutlu ion kymationları bulunur. Ion kymationlarının yumurtaları oldukça stilizedir. Çanaklar yivlidir ve yumurtanın tamamını çevreler. Çanakların arasında ise çanaklara birleşmiş ucu kalın sivri bir ok yer alır. Ion kymationları, söz konusu stil itibarı ile Geç Antik Dönem özellikleri gösterirler. Üzerlerindeki yüzeysel işçilik, ışık gölge etkisini ortadan kaldıracak şekilde derinliğin olmaması, dizilerdeki genel görünümünden uzaklaşma, çanağın belirsizleşmesi, yumurta yüzeyinin düzleşmesi ve geometrik formlar bu dönemde görülrler.⁵⁶ Bu dizilerin ise yerel bir tercih olduğu anlaşılmaktadır. Dağlık Kilikia'da kiliseler ve lahitler üzerinde benzer örnekleri bulunur.⁵⁷ Bu tür örneklerle Işıkkale'de MS 5-6. yüzyıla tarihlendirilen M18 no'lu lahit,⁵⁸ MS 5-6. yüzyıla tarihlendirilen Karakabaklı'da⁵⁹ Kilise 1'in kapısının söveleri ve lentoları⁶⁰ ve MS 5-6. yüzyıllara verilen Alahan Manastırı'nda ikinci kiliseye ait friz parçaları üzerinde⁶¹ karşılaşmak mümkündür. Bunlara ek olarak, yine bağlayıcı bir kemer üzerinde oksuz stilize yumurtalar bezemelerine bölge dışında Suriye Ruweiha⁶² yerleşiminde görülebilir. Bu örnek de benzer şekilde MS 5-6. yüzyıla tarihlenir.⁶³

D29 konutunun söveleri üzerindeki plaster ion sütunları ile söveleri bağlayan kemer bloğu üzerindeki ion kymationları birbirlerinden farklı dönemlere işaret etmektedir. Bu açıdan söveler üzerindeki sütunların Severuslar Dönemine

47 Keil ve Wilhem 1931: 86.

48 Aydınöglü 2010: 246.

49 Bölgede bununla birlikte çok sayıda mezar yapısında detaylandırılmamış başlıklar görmek mümkündür. Bu başlıklar da genel olarak MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başına tarihlendirilir. Kaplan 2013: 89-113; Kaplan 2014.

50 Ion başlıklı sütunların Suriye'de dış cephede revaklarda ve balkonlarda cephe örnekleri için Tate 1992: 45-55, 142.

51 Kaplan 2013: 116.

52 Kaplan 2013: 116.

53 Kaplan 2013: 104; Kaplan 2014: 35 vd.

54 Bingöl 1980: 196 Taf. 4, 145.

55 Bingöl 1980: 205 Taf. 18, 169; Bingöl 1980: 213 Taf. 4, 200.

56 Geç Antik Dönem ait Kilikia'daki ion kymationları için Durugönül vd. 2013: 274. Ayrıca Geç antik Dönem dizileri için bkz. Serdar Dinçer 2012.

57 Geç Antik Dönemde, Doğu Dağlık Kilikia'da yazıtlı yapılarda bulunan süslemeler yazıtlarla farklı tarih aralıklarını işaret etmektedir. Mietke 2006, 371; Westphalen 2006, 391-392. Süslemelerin dönem stilleri, karşılaştırmak için veriler sunsa da Geç Antik Dönem'deki süslemelere, dar bir tarih aralığı vermek henüz olanaklı değildir.

58 Düzenli 2013: 68.

59 Çakmak 2010: 114.

60 I. Eichner, bunların aynı atölyenin ürünü olduklarını düşünmektedir. Eichner 2011: 282-283.

61 Verzone 1956: Fig.15, 34-36. Elton vd. 2009: 81. Fig. 6. F393.

62 Tate 1992: 66, 209 Fig.230.

63 Tchalenko 1953: 256.

ait oldukları ve ion sütunları üzerindeki kemer bloğunun Geç Antik Dönemde eklendiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, konuta ait kapının sövelerinin MS 2. yüzyılın sonu ile MS 3. yüzyılın başında yapıldığı ve konutun ilk evresine ait olduğu anlaşılır. MS 5-6. yüzyıllarda yeniden kullanım evresinde bağlayıcı kemer bloğunun eklendiği görülmektedir.⁶⁴ Bu uygulama ise Küçük Asya'da alışlagelen Roma Dönemi konutlarına yapılan Geç Antik Dönem eklemelerinin aksine⁶⁵ sağlam ve estetik bir anlayış sürdürüldüğünü göstermektedir.

Tapureli'de Roma İmparatorluk Dönemi konutları, planları özellikleri bakımından bölgedeki kırsal yerleşimde yer alan konutlarla benzerlerdir. D1 ve D2, büyük boyutlu kompleks konutlar olmaları, isodomik rektogonal şekilde kuru, harçsız duvarlarla inşa edilmeleri, avlulara sahip olmaları ve yakınlarında mezar anıtları yer alması bakımından bölgedeki Keşitürkmenli,⁶⁶ Karaböcülü,⁶⁷ Imbriogon Kome (Demircili) Sivrikale,⁶⁸ Paslı⁶⁹ yerleşimlerinde konutlar ile benzerdir. Aynı zamanda, DIA no'lu konutta, bir aedicula niş içinde kartal kabartması olması ise Roma İmparatorluk Dönemine ait konutlarda dini bölümlerin varlığını gösteren önemli bir veridir. Benzer bir kabartma, Dağlık Kilikia'da Hayatınbaşı'ndaki çiftlik evinde tespit edilmiştir ve kült amaçlı yapıldığı önerilmiştir.⁷⁰

Tapureli'de Geç Antik Döneme ait konutlar ise bölgede yer alan Geç Antik Dönem konutları ile ortak özellikler barındırmaktadır. Bunun yanında diğer bölgelerde yer alan kırsal konutlarla ile de benzerlerdir. Yerleşimdeki Geç Antik Dönem konutlarının, topografyası konutlar arasında dolaşımı sağlamak amacıyla teraslar boyunca sokaklar açılmasına ve konutların ana girişlerinin ya da avlu girişlerinin bu sokaklara bağlanmalarını zorunlu kılmıştır. Aynı zamanda Geç Antik Dönemde inşa edilen kiliselerin de girişlerinin bu sokaklara bağlanması konutlar ve kiliselerin ortak bir ağa bağlı olduğunu gösterir.

64 Yerleşimde Roma İmparatorluk Dönemine tarihlenen Tapınak Mezar 3 üzerinde de aynı şekilde plaster sütunları görmek mümkündür.

65 Uytterhoeven 2019: 10-14.

66 Aydınoglu 2010: 248-249.

67 Aydınoglu 2017b: 293.

68 Aydınoglu 2017b: 294.

69 Aydınoglu 2013: 85; Aydınoglu 2017b: 295.

70 Aydınoglu 2010: 250.

Benzer düzenlemeleri Doğu Dağlık Kilikia'da Karakabaklı,⁷¹ Işıkkale,⁷² Öküzlü⁷³ ve Kanytellis⁷⁴ gibi yerleşimlerde görmek mümkündür. Konutların girişleri, özellikle kış mevsimlerinde güneş ışığından yararlanmak amacıyla güney ve güneydoğu cephelerde yapılmışlardır. Bunlara benzer örnekler ise Doğu Dağlık Kilikia'da Gacarlar, Esseler, Gökören, Eşkintepe, Gökkale, Hayatınbaşı,⁷⁵ Öküzlü,⁷⁶ Emirzeli,⁷⁷ Işıkkale,⁷⁸ Karakabaklı,⁷⁹ Karaböcülü⁸⁰ ve Kanytellis⁸¹ gibi yerleşimlerdeki konutlarda rastlamak mümkündür. Geç Antik Dönemde isodomik rektogonal ve küçük kesme taşların (opus vittatum) bu döneme tarihlenen konutlarda bir arada kullanılması bölgede olduğu kadar Tapureli'de de görülmektedir. Bunun yanı sıra konutların dış cephesinde ikinci kata ait balkonları desteklediği anlaşılan konsollar bulunur. Benzer örnekler Doğu Dağlık Kilikia Bölgesinde Karakabaklı,⁸² Üçayak,⁸³ Akkale⁸⁴ ve Sinekkale⁸⁵'de rastlanır. Konsolların "S" profile sahip olup üç parçadan meydana gelmeleri ile ortak özellikleri olarak görülmektedir.⁸⁶ Konutların dış cephede düz bir mimariye sahip olması ahşap malzemelerle inşa edilmiş balkonlara işaret eder. Bu tür uygulamaları ise yine Doğu Dağlık Kilikia'da Emirzeli,

71 Tiryaki 2003; Çakmak 2010a: 83-87; Çakmak 2010b; Aydınoglu ve Çakmak 2011, 76-78; Aydınoglu 2017b: 63.

72 Düzenli 2013: 90; Aydınoglu 2017b: 63.

73 Aydınoglu ve Mimaroğlu 2017, 124-125.

74 Kanytellis yerleşiminin kilise sayısının fazlalığı bakımından Tapureli'ye benzerlik göstermesi de oldukça önemlidir. Ceylan 2009: 48-49; Aydın 2015: 194-196.

75 Aydınoglu 2010a: 245-250.

76 Eichner 2011: 93-117; Aydınoglu ve Mimaroğlu 2017: 124-125.

77 Eichner 2011: 126-159.

78 Eichner 2011: 258-280; Düzenli 2013: 12-23; Aydınoglu 2017b: 66-67.

79 Dagron et Callot 1991: 62-66; Tiryaki 1999; Tiryaki 2003; Varinlioğlu 2008: 296-302; Eichner 2011: 186-255; Efe 2013: 42; Çakmak 2010a: 28-43; Aydınoglu-Çakmak 2011: 72-75; Aydınoglu 2017b: 66-67.

80 Alış 2020: 35-42.

81 Ceylan 2009.

82 Eichner 2011: 434.

83 Aydınoglu 2010a: 245-246; Eichner 2011: 434.

84 Mörel 2007: 101-102.

85 Eichner 2008: 346.

86 Eichner 2018: 285-287.

Şamlığöl⁸⁷ ve Gökkale'de⁸⁸ çiftlik evlerinde görmek mümkündür. Konutların girişlerinde yer alan kemer ve tonozlar ise Dağlık Kilikia yerleşimlerinde ve Tapureli'de Roma İmparatorluk ve Geç Antik Dönem konutlarında bir gelenek halini almıştır. Bu örneklerle, Gökkale,⁸⁹ Kayacı,⁹⁰ Karakabaklı,⁹¹ Işıkkale,⁹² Karaböcülü⁹³ yerleşimlerinde karşılaşmak mümkündür. Bu giriş düzenlemelerinin, girişleri vurgulamasının yanı sıra kış aylarında yoğun kar ve yağmurun; yaz aylarında güneş ışığının kapılar üzerindeki etkisini azaltmak, kullanımını kolaylaştırmak amacıyla kurgulandıkları anlaşılmaktadır. Aynı zamanda söz konusu tonozların, balkonların ahşap zeminini de destekledikleri bazı örneklerden anlaşılmaktadır. Bu tür uygulamalara sahip konutlara ise Dağlık Kilikia Bölgesinde Gökkale,⁹⁴ Manastır,⁹⁵ Karakabaklı,⁹⁶ Işıkkale⁹⁷ yerleşimindeki konutlarda rastlamak mümkündür.

Konutlar ana giriş ya da avlularda iç kısımdaki mekânlara geçişi sağlayan giriş kapılarının yanında kare ve dikdörtgen pencerelere sahiptir.⁹⁸ Hellenistik Dönem, Roma İmparatorluk ve Geç Antik Dönem konutlarında aynı uygulamayı görmemiz bu uygulamanın tonozlu kapılar gibi bir gelenek halini alarak kullanıldığını göstermektedir. Konutların girişlerinde ve pencerelerinde bulunan yuvalar, kapıların iki kanatlı bir sisteme sahip olup üzerinde sürgülü kilit sistemlerinin kullanıldığını kanıtlamaktadır.⁹⁹ Aynı zamanda

pencerelerde kanatlı bir kapak sisteminin olması ve bunun yanında demir parmaklıklara işaret eden izler konutların pencerelerde korunaklı bir sisteme sahip olduğunu göstermektedir.

Geç Antik Dönem konutlarında avlunun önem arz ettiği anlaşılmaktadır. Avlular konutun dışarıyla bağlantısını sağlar ve merkez bağlantı noktası olarak işlev görür. I. Eichner Doğu Dağlık Kilikia'daki konutların içi dolaşımın kısa taraftan iç mekânlara kanalizasyon edilmiş bir birime bağlı odaların, katlar arasındaki işlevsel farklılaşması ve uzunlamasına dizilmesinin konutların temel özelliğinin olduğunu öne sürülmüştür. Elaiussa Sebaste, Korykos ve Seleucia ad Calycadnum'un khorasında yer alan konutlar üzerinden çıkarılan bu genellemeler bağlamında iç kısımdaki mekânlar, uzunlamasına bir eksen oluşturacak şekilde arka arkaya dizilir. Konutlara, genellikle bir avluya oradan da iç kısımdaki mekânlara açılan kısa taraftaki tek bir kapıdan girildiği ifade edilmiştir. Çok katlı konutlarda ise, zemin katların ahırlar, mahzenler ve tarım atölyeleri için ayrıldığı gözlemlenmiştir. İç merdivenlerden erişilen üst katlar ise yaşam alanlarıdır.¹⁰⁰ Tapureli'de ise avlu, konutların ana girişlerinde yer alır. Bazı örneklerde konutun bir cephesinden bağlanırken, bazı örneklerde konutun merkezinde bulunur. Bu sayede hem konut içi hem de konut dışı dolaşımın avlu ile sağlandığı görülmektedir. Avluların içinde veya girişlerine yakın bir alanda ya da kuzey cephelerinin şekillendirildikleri ana kayalar üzerinde sarnıçlar ya da çeşmeler bulunur. Benzer kurgular ise Doğu Dağlık Kilikia'da çoğu kırsal yerleşimde görülmektedir.¹⁰¹

Tapureli'deki konutların, diğer bölgelerde de benzer örnekleri bulunur. Bunları Filistin, Suriye, Lykia, Pamphylia ve Karia bölgelerinde görmek mümkündür. Filistin'de, kırsal yerleşimlerin kentsel yerleşimlerin yakınında kurulduğu ve antik yollar ile birbirlerine bağlandığı bilinir. Konutların, vadi yollarına ve içlerinde önemli bir mevcudiyete sahip merkezi alanlarda yer aldığı görülmektedir.¹⁰² Filistin'deki konutların çevresinde ekilebilir araziler vardır. Bu konutlar, Tapureli'deki konutlar ile plan özellikleri ve kullanım alanları açısından benzerdir. Bu konutlar genellikle iki kattan oluşur. Tapureli'de olduğu gibi

87 Eichner 2011: 435.

88 Aydınöğlü 2010a: 248.

89 Aydınöğlü 2010a: 248.

90 Eichner 2011: 324.

91 Dagron ve Callot 1991: 62-66; Tiryaki 1999; Tiryaki 2003; Varinlioğlu 2008: 296-302; Eichner 2011: 186-255; Efe 2013: 42; Çakmak 2010a: 28-43; Aydınöğlü ve Çakmak 2011: 72-75; Aydınöğlü 2017b: 66-67.

92 Düzenli 2013: 12 vd.

93 Alış 2020: 35-42.

94 Aydınöğlü 2010a: 248.

95 Eichner 2011: 324.

96 Dagron et Callot 1991: 62-66; Tiryaki 1999; Tiryaki 2003; Varinlioğlu 2008: 296-302; Eichner 2011: 186-255; Efe 2013: 42; Çakmak 2010a: 28-43; Aydınöğlü ve Çakmak 2011: 72-75; Aydınöğlü 2017b: 66-67.

97 Düzenli 2013: 12 vd.

98 Suriye'de Sambil, Serdjilla, Djeradeh'de bu tipte örnekler görmek mümkündür. Butler 1903: 258-262.

99 Lykia'da Trebenna yerleşiminde Akropolis kapısında kullanılan benzer öğeler tespit edilmiştir. Çevik, vd. 2005: 31. Fig. 27-28.

100 Eichner 2011: 458-460.

101 Aydınöğlü 2020.

102 Niewöhner 2017: 110-118.

birinci kat tarımsal ihtiyaçlar için kullanılırken ikinci kat ikamet amacıyla kullanılır. Genel olarak Filistin'deki çiftliklerin MS 4. ve 7. yüzyıllar arasında kullanıldığı ifade edilir.¹⁰³ Suriye kırsalındaki yerleşimlerde konutlar, merkezi bir avlu etrafında şekillenen iki katlı ve çok sayıda odadan oluşur.¹⁰⁴ El-Bara çevresindeki yerleşimlerde tespit edilen konutlar da Tapureli konutları ile benzerlik gösterir. Bunlar, iki katlı olup balkon ve teraslara sahiptir. Tapureli yerleşiminde de görüldüğü gibi bu konutlar da yer yer büyük kesme taşlardan isodomik rektogonal duvar örgü tekniğinde inşa edilmişlerdir. Dekoratif unsurlara sahiptirler ve bunlar sayesinde M.S. 5-6 yüzyıllara tarihlenirler.¹⁰⁵ Celile ve Golan'da tespit edilmiş konutlar iki katlı ve tek katlı olarak avlu etrafında sıralı odalı örneklerle sahiptir.¹⁰⁶ Söz konusu örnekler gerek plan gerekse de yapı teknikleri açısından Tapureli konutları ile benzer özellikler yansıtırlar. Pamphylia, Pisidia ve Lykia sınırlarına sahip Trebenna çevresinde keşfedilen konutlar da Tapureli'deki konutlarla benzerlik gösterirler. Buradaki konutlar da Tapureli örneklerinde olduğu gibi birinci kat, depolama için kullanılırken, ikinci kat ikamet için kullanılır.¹⁰⁷ Lykia'nın doğusunda yer alan Kyaneai territoriumu'nda nüfusun arttığı ve kiliseler gibi yeni binaların ortaya çıktığı Geç Antik Dönemde, konutlara yapılan ilaveler ile konutların büyüdüğü bilinir.¹⁰⁸ Tapureli'de ise benzer eklemeler bazı konutlar üzerinde izlenebilmektedir. Pamphylia, Pisidia ve Lykia bölgelerin kesişim noktasında yer alan Neapolis yerleşiminde karşılaşılan konutlar da sıralı odalı, avlulu ve çok katlı olmaları ile Tapureli konutları ile benzerdir. Aynı şekilde Roma İmparatorluk Döneminden başlayarak Geç Antik Döneme kadar kullanılmışlardır.¹⁰⁹

Sonuç

Tapureli, Hellenistik Döneme ait, sivil konut örneklerine sahip olması sebebiyle bölgede polygonal duvar örgüsüne sahip savunma yapılarının yanında bu dönemdeki sivil konut

mimarlığına ışık tutacak önemli örneklerle sahip olduğu görülmüştür. Konutların üzerinde Olba Hanedanlığının sembolleri ile karşılaşılmış olması, konutların savunma ve kontrol amaçlı inşa edilen yapılarla çağdaş şekilde yapıldıklarının bir diğer göstergesidir. Bölgede yaptığımız çalışmalarda kale yerleşimlerin sivil mimariye ait yapıların var olduğu ortaya koyulmaya başlanmıştır. Tapureli örnekleri, mekân ve kat sayısı açısından bölge Hellenistik Dönem konutlarına yeni bir plan özelliği sunması sebebi ile yenilik katmaktadır. Tapureli'deki örnekler sivil mimariye ait konutların artırılması adına önemli veriler sağlar.¹¹⁰ Konutların, tasarımlarının iklim şartlarına göre geliştirildiği anlaşılmaktadır. Güneşin bakı açısına göre konumlanmış olmalarının yanı sıra yerleşimin kayalık topografyasına bağlı olarak planlanmışlardır. Çift kabuklu, harçsız, kuru duvar tekniğindeki polygonal örgü sistemi ile inşa edilmişlerdir. Eldeki verilerden yola çıkarak alt katların depolama amaçlı, üst katların yaşam alanları olarak kurgulandığı önerilebilir. Konutların cephe tasarımları bu şartlar altında ana kaya temelli bir kurguyu zorunlu kılmıştır. Bunun sonucu olarak da iki katlı, ön ve yan cephelerden girişlere sahip, balkon sistemleri olan geniş kapılı ve pencereli bir konut tasarımı yoluna gidilmiştir. Bu tasarımlarda konutların ana giriş kapısında bir büyük kapı ve yanında bir pencere ile vurgulanmıştır. Ana giriş aynı zamanda direkt sokağa bağlanır.

Hellenistik Dönem konut tasarımının Roma İmparatorluk Döneminde de takip edildiği görülmektedir. Kullanım amaçları ile birlikte, kat ve cephe tasarımlarında Hellenistik Dönemde ait konutlarda görülen cephe tasarım özellikleri gözlemlenebilir. Yerleşimdeki Roma İmparatorluk Dönemi konutlarının çok katlı yapıya sahip olduğu, ana kayadaki hatıl deliklerinden anlaşılır. Konutlardaki farklılıklar ise mekânların kullanım amaçları ve topografyaya uydurma kaygısından etkilenmiş olmalıdır. Nitekim, ana kayaya şekillendirilerek oluşturulan kısımlar bu duruma önemli bir kanıttır. Konutlar büyük kesme blok taşlar ile inşa edilmişlerdir. Bu inşa tekniği, Roma İmparatorluk Dönemi konutlarında karakteristik bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

103 Hirschfield 1997: 41 vd.

104 Tate 1997: 65.

105 Tate 1992: 80-89; Tate 1997: 64 vd.

106 Galor 2003: 47-51.

107 Çevik 1995; Çevik ve Bulut 2007: 106-130; Bulut 2007a: 24-32; Bulut 2007b: 418 vd.

108 Kolb 1999: 281 vd.

109 Çevik 2018: 443-446.

110 Eichner 2011: 386. Özköy, Güvercinlik ve Kümbetbeleni gibi yerleşimlerde Tapureli'ndeki örneklerle benzeyen Hellenistik Dönem Çiftlik konutlarına rastlamak mümkündür. Özköy için: Mörel 2014: 149-151. Güvercinlik ve Kümbetbeleni için: Mörel 2016: 31-34.

Bölgede özellikle, Roma Dönemine ait çiftlik konutlarında aynı işçilikteki duvarlarla karşılaşılır. İnşası kolay, sağlam duvarlara sahip konutlar ve mekânlar kurgulanabilmiştir. Ayrıca, Hellenistik Dönem konutlarında da görüldüğü gibi, mekân girişleri geniş bir kapının yanında yer alan kare formlu bir pencere ile vurgulanmıştır. Bunun yanında mimari süsleme sahip konutlar varlığı ise bir yeniliktir. Bunların sınırlı sayıda olması yerel elitlerle ilişkili olmalıdır. Konutlarda büyük kompleks örneklerine rastlamış olmamız ise kalabalık ailelerin varlığına da işaret etmektedir.

Geç Antik Döneme gelindiğinde ise Roma İmparatorluk Döneminde olduğu gibi büyük kesme blok taşlarla konutlar inşa edilmeye devam edilmiştir. Konutların inşasında tek sıra isodomik rektogonal, polygonal ve küçük kesme taşlar (opus vittatum) kullanılmıştır. Bunlar arasında bazı konutlarda Polygonal duvarlara eklenen isodomik rektogonal örgüye sahip duvarlar dik kat çeker. Bu veriler yapıların yerleşimin iskân gördüğü dönemler boyunca kullanımının devam ettiğini işaret eder.¹¹¹ Düzgün kesme blok taşlardan yapılmış örnekler ise Doğu Dağlık Kilikia'da hemen her yerleşimde görülen Geç Antik Dönem konutları ile benzer duvar tekniklerine sahiptirler.¹¹² Aynı zamanda yukarıda vurguladığımız gibi kapı ve pencere tasarımları girişlerde aynı kalsa da üst katlarda sütunlu ve kemerli bir pencere tasarımına da gidilmiştir. Bu dönemde kapıların üzerine revak ve üst kat balkonlarına destek sağlamak amaçlı yapıldığı kemerler de eklenmiştir. Bunların temel amacı girişte basit bir revak oluşturmaktır.¹¹³ Bu kullanımın konutların girişini vurgulamak ve giriş kapılarını hava şartlarından korumak için standart bir uygulama olduğu görülmektedir. Konutların girişlerinin bazen derin ve geniş bir tonozla bazen de kapının üstünde küçük bir revak yapacak şekilde ince bir tonozla kapatıldığı da

görülür. Aynı zamanda, konutların hemen hepsi hem konut hem de avlu girişlerinde kapının yanında kare ve dikdörtgen pencerelere sahiptir. Geç Antik Dönem konutlarının bazılarında Hellenistik ve Roma Dönemlerinde ait konutlarda görülen kapı ve pencere birlikteliği, girişlere konsollara oturtulmuş kemerler ile ve yanlarına yine kare şeklinde bir pencere ile vurgulanmıştır. Bu da yerleşimde bu kullanımın gelenek halini aldığı göstermesi açısından önemlidir. Hellenistik Dönem ve Roma İmparatorluk Dönemindeki konutlarda çeşitli kemer ve duvar eklentileri tespit edilmiş olmamız yeni konutların yanında daha önceki dönem konutlarının kullanıldığını göstermektedir. Geç Antik Döneme ait konutlarda avlunun önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Avlular önlerinde geçen sokaklara bağlanırlar. Avlular, konutların oturma alanına ve tasarımına göre değişiklik gösterirler. Ancak konutun iç kısımda mekânları birbirine bağlayıcı amaçla inşa edildikleri anlaşılmaktadır. Bu açıdan konutların merkezini oluşturdukları söylenebilir. Aynı zamanda bu avlularda sarnıçlar ya da çeşmeler de bulunurlar.

Konutların oldukça zengin ve özenli tasarımlar sunmaları iyi kalitede olmaları ve Roma İmparatorluk ve Geç Antik Dönemde konutlarda süslemeler, Tapureli'de Roma İmparatorluk Dönemi ve sonrasında kırsal kesimde, bölge halkının içinde elitlerin varlığına işaret etmektedir.

MS 3. yüzyılda yaşanan ekonomik krizin Kilikia ve Isauria'daki kırsal yerleşimleri de etkilediği görülür.¹¹⁴ Bu alandaki çiftlik evleri, nekropolisler ve üretim ve depolama binalarının varlığı ekonomik kriz ile birlikte kırsal alanlarda yoğunlaşan yerleşimlerin varlığına işaret eder.¹¹⁵ Tapureli'nin bulunduğu alanın çevresi, tarım ve hayvancılığa uygundur. Tarım ekonomisi ile geçindiği anlaşılan yerli halk, yaşadıkları konutları da bu çerçevede şekillendirmeye başlamış olmalıdırlar. Aynı zamanda konutlarda yaşam alanlarının üst kata taşınması özellikle Geç Antik Dönemin yeniden şekillenen konut mimarisindeki önemli uygulamaları göstermektedir.¹¹⁶ Antik yerleşimlerin birçoğunda çiftlik konutlarında ürünleri depolama kısımları ve ikametgâh

111 Bu uygulama I. Eichner tarafında da tespit edilmiştir. Eichner 2009, 567.

112 Eichner 2011, 386-393. G.Varinlioğlu, Karakabaklı ve Işıkkale örneklerinden yola çıkarak düzgün kesme blok taşlardan oluşan yapıların büyük ve küçük kesilmesi, harçsız kullanılması ve de kaliteli ve kalitesiz işçilikleri üzerinden evrelerin saptanabileceğini önerir. Varinlioğlu 2013, 203.

113 Tonozlu kapı girişleri, Roma İmparatorluk Dönemine tarihlediğimiz **D1** ve **D2** konutlarında kullanılmıştır. Söz konusu kullanımın Geç Antik Dönem konutlarında da devam ettirildiğini göstermesi açısından önemlidir.

114 Potter 2004: 276.

115 Aydınoglu 2010; Eichner 2011: 14-26; Özdemir 2017, 126 vd.

116 Ellis 1988; Polci 2003: 89-90.

bölgeleri bir arada bulunur.¹¹⁷ Ancak diğer kırsal yerleşimlerde konutlar ile ilişkili üretim donanımları Tapureli’nde bulunmaz.¹¹⁸ Bu durum, Tapureli’nin üretim merkezi özelliğinin yanı sıra üretim trafiğinin yönetildiği bir nokta olduğunu düşündürür. Tapureli, bugün de çevre yerleşimlerden gelen ürünlerin toplandığı ve ticaretinin yapıldığı bir yerleşim merkezidir. Tapureli’nin gerek Kızılgeçit vadisine bağlanan yollara sahip olması gerekse de çevre yerleşimlere yakın noktada yer alması aynı karakterde olduğunu işaret eder. Bugün de aynı amaçla kullanılan bir merkez olması rastlantı olmamalıdır.

Tapureli’nde yer alan Geç Antik Dönem’e tarihlenen çok katlı büyük konutlar, yerel elitlerle¹¹⁹ ve yerleşimdeki kiliseler de göz önüne alındığında Din adamları ve ailelerine ait konutlar olmalıdır.¹²⁰ Geç Antik Dönem’deki konutlar, ihtiyaca yönelik şekillenerek gelişen ve bu sebeple standart bir plan izlemeyen konutlardır. Tapureli’deki konutların büyük boyutta tasarlanmış olmaları, MS 5-6. yüzyılda kent merkezlerinde görülen ikincil kullanımlarla değişime uğrayan

117 Ellis 2000: 62.

118 Bölgedeki Roma ve Geç Antik Dönem çiftliklerinde birçok üretim donanımı bulunmuştur. Bu üretim donanımları bazı örneklerde evlerin içinde de yer almaktadır. Aydınöglü 2010a: 255; Aydınöglü 2010b.

119 Hopwood 1989; Sodini 2003: 13; Uytterhoeven 2019: 2

120 Tapureli’de Kilise B’nin avlusunun batıdaki giriş kapısı ile güneş kapısının lentoları üzerinde bir Tribemis isimli bir Hypodiakon’a ait yazıt bulunmaktadır. ΤΡΙΒΕΜΙΣ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΕΥΧΑΒΙΕΚΤΑΤΟΥ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟΥ ΔΙΑΚΩΝΕΥΧΑΜΕΝΟΥ ΕΥΧΗΝΑΠΕΔΩΚΑ

“Çok dindar bir kişi olan Eugenios’un oğlu Tribemis, Hypodiakon, dualar ederek bu adağı sundu.”

ΤΡΙΒΕΜΙΣ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΔΙΑΚΩΝΕΥΧΑΜΕΝΟΥ ΘΗΝΕΥΧΗΝΑΠΕΔΩΚΑ

“Tribemis, hypodiakon, dualar ederek bu adağı sundu”

Yazıtın çevirisinde sağladığı katkılar için Doç. Dr. Hüseyin UZUNOĞLU’na teşekkür ederiz. Hicks 1891: no: 37; Keil ve Wilhelm 1931: no 110; Hagel und Tomaschitz 1998: Lam 9. Şahin 2009: 272. Söz konusu yazıtın kilisenin Hypodiakon Tribemis tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Tapureli’de Kiliselerin sayısı ve büyüklüğü göz önüne alındığında **B1** gibi büyük konutların Din Adamlarına ait olduğu düşünülebilir. Kilise yaptıracak kişiler konutlarını da rahatlıkla yaptırabilirler. Nitekim Kilisenin inşaat teknikleri de konutlarla benzeşmektedir. Aynı zamanda, Kilise B’nin yanında bu makalede yer verilmeyen **D4** ve **D5** konutları da Kilise B ile ilişkili büyük konutlardır. Bu da yaptırınların isimleri bilinmese de yine din adamları ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

konut karakterinin¹²¹ dışında bir model sunar. Bu dönemde konutlar, kendi içinde düzenli ve belli bir amaçla inşa edilmiş yapılardır. Söz konusu dönemde konutların değişimine etki eden sosyal ve politik geçişlerin yaşanması ve bu doğrultuda konutların mimarisinin değişime uğraması söz konusudur.¹²² Tapureli’deki konutlarda da süreçle etkili bir inşaat faaliyeti izlenmiş olmalıdır.

MS 3. yüzyılın sonunda İmparator Diocletianus’la (MS 284-305) başlayan, özellikle kentleri kapsayan düzenlemeler kentlerin gelişimi kademeli olarak yavaşlatılmıştır. Bunun sonucu olarak, kırsal yerleşimler öne çıkmıştır. İlerleyen süreçte kentlerde özellikle ticari faaliyet yapan kesimin, imkânları ellerinden alınarak, İmparatorluk denetimi altında üretim yapan kırsal üreticiye verilmiştir.¹²³ Kırsal yerleşimler bu süreçten sonra yükselişe geçmiştir. Bu durumun yansımaları arasında kırsalda yaşayan halkın elit kimliklerini ve mali güçlerini göstermek amacıyla özel ve sosyal yaşam alanları olan konutlar ve kiliseleri inşa etmeye başlamalarında görülür. Elitler dönemselleşiminin getirdiği şartlar gereği, mensubu oldukları kentlerin siyasi kısmından dini tarafına doğru bir geçiş göstermeye başlamışlardır.¹²⁴ Söz konusu geçiş özellikle yerel elitlerin vergi yükünden kurtulmak ve zenginliklerini garanti altına almak için izledikleri bir yoldur.¹²⁵ Nitekim Codex Theodosianus¹²⁶ ve Codex Justinianus¹²⁷’da kiliseler, kiliseleri oluşturan din adamlarının, aileleriyle birlikte MS 4. yüzyılın başlarından itibaren vergi muafiyet hakkına sahip oldukları bilinmektedir.¹²⁸ Aynı zamanda bu süreç içinde yerel elitler sürdürdükleri tarımsal faaliyetleri ile birlikte ticaretlerine devam etme şansı da bulmuşlardır. Vergiden muaf olmaları ve üretim kazançları sayesinde zenginliklerini arttırmışlardır.¹²⁹ Doğu Dağlık Kilikia’da bu

121 Polci 2003: 89; Ellis 2006; Lippolis 2007: 199; Özgenel 2007: 240-248; Uytterhoeven 2019: 18-19; Uytterhoeven 2020: 333-334.

122 Millar 2004: 336-371; Swift 2006: 101; Mitchell 2007: 193-201 özellikle toplumsal hiyerarşiyi gösteren diyagram 5.4.’e bakınız.

123 Liebesuetz 2001: 141.

124 Liebesuetz 2001: 141 vd.

125 Kehoe 2007: 170-189.

126 *CTh* 11.1.1, 13.1.1.

127 *CJ* 10.72.8.

128 Liebesuetz 1992: 13 vd.

129 Mitchell 2007: 82.

sürece ait izler kırsal yerleşimlerde görülmektedir. Kiliselerle yerleşimlerin iç içe geçtiği söz konusu örnekler, Tapureli’ndeki Geç Antik Dönem konutlarının karakterini ve yapılış sürecini anlamak için önemli veriler sağlarlar.¹³⁰ Sonuç olarak, Tapureli konutlarının boyutları, kullanılan inşa teknikleri çok katlı olmaları ve üzerinde mimari dekorasyona sahip olmaları konusu zenginliğin göstergesi olduğu düşünülmelidir. Geç Antik Dönem konutlarının yanında Tapureli’de Kiliselerin çok sayıda olması; bunların da konutlarla iç içe yapılmaları yine özellikle Geç Antik Dönemde konutlarla birlikte zenginliğin politik ve dini yansımasının önemli kanıtlarıdır.

Kaynakça

- AKCAN-ERGÜN 2003: Z. Akcan-M. Ergün “İçel İli Erdemli İlçesi Tapureli Ören Yeri Kurtarma Kazısı”, In: K. Olşen, F. Bayram, A. Özme ve N. Güder (Eds.), 13. *Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu, Ankara*, 175-186.
- ALİŞ 2020: A. Alış *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesinde Karaböcülü Antik Yerleşimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi, Mersin.
- AYDIN 2003: A. Aydın “Der Ambon der Kirche “A” in Tapureli”, *Olba* VIII, 83-93.
- AYDIN 2010: A. Aydın “Tapureli A Kilisesi’ne ait Mersin Müzesi’ndeki Kireçtaşı Mimari Parçalar”, *AST* 28.3, 341-352.
- AYDIN 2015: A. Aydın “Kanytellis (Kanlıdivane) Kiliseleri”, In: Ü. Aydınoglu (Ed.) *Kanytellis-Kanlıdivane Dağlık Kilikia’da Bir Kırsal Yerleşimin Arkeolojisi*, İstanbul, 191-228.
- AYDIN 2019: A. Aydın “Dağlık Kilikia’daki Geç Antik Dönem Kırsal Yerleşimlerinde Kiliselerin Rolü: Seyranlık-Bağlıalan Örneği”, *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVIII/2, 521-547.
- AYDINOĞLU 1998: Ü. Aydınoglu “Olba Bölgesi Yol Ağı”, *Olba* I, 139-146.
- AYDINOĞLU 2002: Ü. Aydınoglu, *Dağlık Kilikia’da Hellenistik Dönem Kentleşmesi: Olba Tapınak Devlet Modeli*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, İzmir.
- AYDINOĞLU 2003: Ü. Aydınoglu “The Settlement Patterns Of The Olbian Territory in Rough Cilicia in The Hellenistic Period”, *Olba* VIII, 251-263.
- AYDINOĞLU 2005: Ü. Aydınoglu “Yerleşim Modeli Oluşturmak Mümkün Müdür? Dağlık Kilikia’dan İki Yerleşim Modeli Denemesi”, *Olba* XII, 165-184.
- AYDINOĞLU 2009: Ü. Aydınoglu, *Dağlık Kilikia Bölgesinde Antik Çağda Zeytinyağı ve Şarap Üretimi: Üretimin Arkeolojik Kanıtları*, İstanbul.
- AYDINOĞLU 2010a: Ü. Aydınoglu, “The Farms in Rough Cilicia in the Roman and Early Byzantine Periods”, *Adalya* XIII, 243-282.
- AYDINOĞLU 2010b: Ü. Aydınoglu “Olive Oil Production in Rough Cilicia: Production Installations–Settlement Pattern – Dating”, In: K. Şenol ve Ü. Aydınoglu (Eds.) *Olive Oil and Wine Production in Anatolian During the Antiquity*, International Symposium, Mersin, 1-18.
- AYDINOĞLU ve ÇAKMAK 2011: Ü. Aydınoglu ve Ü. Çakmak, “A Rural Settlement in the Rough Cilicia-Isauria Region: Karakabaklı”, *Adalya* XIV, 71-101.
- AYDINOĞLU 2013: Ü. Aydınoglu “Paslı: Dağlık Kilikia’da Bir Kırsal Yerleşimin Değişim Süreci”, *Olba* XXI, 71-100.
- AYDINOĞLU 2015: Ü. Aydınoglu “Survey Mersin Dağlık Kilikia’da Kentleşme ve Kırsal Yerleşimler Araştırması”, In: Ü. Aydınoglu (Ed.) *Mersin Arkeolojik Kazıları ve Araştırmaları*, Mersin, 167-177.
- AYDINOĞLU ve MÖREL 2016: Ü. Aydınoglu-A. Mörel “Dağlık Kilikia’da Kentleşme ve Kırsal Yerleşimler Araştırması 2014”, *AST* 33.2, 277-288.
- AYDINOĞLU ve MÖREL 2017: Ü. Aydınoglu-A. Mörel “Dağlık Kilikia’da Kentleşme ve Kırsal Yerleşimler Araştırması 2015”, *AST* 34.1, 135-150.
- AYDINOĞLU ve MÖREL 2018: Ü. Aydınoglu-A. Mörel “Dağlık Kilikia’da Kentleşme ve Kırsal Yerleşimler Araştırması 2016”, *AST* 35.2, 555-566.
- AYDINOĞLU 2017a: Ü. Aydınoglu “Doğu Dağlık Kilikia’daki Kırsal Yerleşimlerde Peristyl Avlulu Konutlar”, *Adalya* XX, 291-305.
- AYDINOĞLU 2017b: Ü. Aydınoglu “Dağlık Kilikia’da Kırsal Yerleşimlerde Kentsel Mimari: Işıkkale ve Karakabaklı Örnekleri”, In: *Antik Dönem’de Akdeniz’de Kırsal ve Kent Sempozyumu*, Mersin, 61-77.
- AYDINOĞLU ve MİMAROĞLU 2017: Ü. Aydınoglu ve S. Mimaroglu, “Dağlık Kilikia’da Geç Antik Dönem Kırsal Yerleşim Düzenlemesi Öküzlü Örneği”, In: *Antik Dönem’de Akdeniz’de Kırsal ve Kent Sempozyumu* (Mersin 2017) 122-141.
- AYDINOĞLU vd. 2019: Ü. Aydınoglu-A. Mörel-S. Mimaroglu, “Dağlık Kilikia’da Antik Dönemde Kentleşme ve Kırsal Yerleşimler Araştırması 2017”, *AST* 36.3, 493-502.
- AYDINOĞLU 2020: Ü. Aydınoglu, “Dağlık Kilikia Bölgesindeki Kırsal Yerleşimlerde Sarnıçlar, Çeşmeler ve Kuyular”, In: Kızırlaroglu, H. A.- Oral, M.- Polosa, A. (Eds.) *SEBASTE Studies in honour of Eugenia Equini Schneider*, İstanbul, 51-67.
- AYDINOĞLU 2021: Ü. Aydınoglu “Rural Settlements Survey in the Chora of Diocaesarea”, *CUHES* 2. 1, 1-6.

130 Çakmak 2011; Çakmak ve Aydınoglu 2011; Aydınoglu 2017b; Aydınoglu ve Mimaroglu 2017; Aydın 2019.

- BALL 2000: W. Ball, *Rome in the East The Transformation of an Empire*. Oxford.
- BANAJI 2007: J. Banaji (2007). *Agrarian Change in Late Antiquity Gold, Labour and Aristocratic Dominance*. Oxford.
- BENT 1890a: Th. J. Bent “Explorations in Cilicia Tracheia”, *Proceedings of the Royal Geographical Society and Monthly Record of Geography* 12.8, 445-463.
- BENT 1890b: Th. J. Bent “Cilician Symbols”, *The Classical Review* 4, 321-322.
- BİNGÖL 1980: O. Bingöl, Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer Und Romischer Zeit in Kleinasien. *Istanbuler Mitteilungen Beiheft* 20, Tübingen.
- BUDDE 1969: L. Budde, *Antike Mosaiken Kilikien I*, Wien.
- BUDDE 1971: L. Budde, *Antike Mosaiken Kilikien II*, Wien.
- BULUT 2007a: S. Bulut “Beydağları Çiftlik Yerleşimleri ve İşlikler”, *Silifke Müzesi Konferansları 2005-2006*, Silifke, 23-33.
- BULUT 2007b: S. Bulut “Gazelin İni: Trebenna Territoriumundan Bir Çiftlik Evi”. In: B. Can – M. Işıklı (eds.), *Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazılar Atatürk Üniversitesi 50. Yıl Armağanı*, 417-431.
- BUTLER 1903: H. M. Butler, *Publications of an American Expedition to Syria in 1899-1900. Part 2 Architecture and other arts*. Newyork.
- CEYLAN 2009: B. Ceylan “Kilikya’da Geç Antik Dönem Kırsal Yerleşimleri: Kanytellis Örneği”, *Olba XVII*, 45-62.
- ÇAKMAK 2010a: Ü. Çakmak, *Dağlık Kilikia Bölgesi’nde Karakabaklı Antik Yerleşimi: Arkeolojik buluntular, Bölgesel Yerleşim Düzenlemesi ve Tarımsal Organizasyon Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi, Mersin.
- ÇAKMAK 2010b: Ü. Çakmak “Güneydoğu Isauria Bölgesinde Bulunan Karakabaklı Tetrapylonları”, *Gephyra* 7, 73-87.
- ÇAKMAK 2011: Ü. Çakmak “Geç Antik Dönem’de Cilicia ve Isavria’da Kilise Sayısının Artış Nedenleri Üzerine Bir Deneme” *Selecia ad Calycadnum I*, 157-181.
- ÇEVİK 1995: N. Çevik “Antalya Hurma Köyün’de Bir Çiftlik Yerleşimi”, *Lykia* 2, 40-62.
- ÇEVİK vd. 2005: N. Çevik-B. Varkıvaç-S. Bulut-İ. Kızıgıt “Roma Dönemi Kalıntıları”. In: Çevik, N. Varkıvaç, B. ve Akyürek, N. (Eds.) *Trebenna Tarihi, Arkeolojisi ve Doğası*, İstanbul, 31-80.
- ÇEVİK ve BULUT 2007: N. Çevik ve S. Bulut “The Belen and Kelbessos Farmsteads with Towers on the Border of Pisidia-Lycia and Some Thoughts on Security in the Countryside”, *Adalya X*, 106-130.
- ÇEVİK 2018: N. Çevik “Lykia, Pisidia, Pamphylia Kavşağında Termessos’un Uç Kalesi: Neapolis”, *Cedrus VI*, 435-451.
- DAGRON et CALLOT 1998: G. Dagron et O. Callot, “Les bâtisseurs Isauriens chez eux notes sur trois sites de environs de Silifke”, In: I. Sevckenko ve I. Hutter (Eds.), *AETOS Studies in Honour of Cyrill Mango*, Leipzig, 55-70
- de STE CROIX 2013: G. E. M. De Ste Croix, *Antik Yunan Dünyasında Sınıf Mücadelesi* İstanbul.
- DOĞAN 2008: S. Doğan “Alanya ve çevresinde Erken Hıristiyan-Bizans Evleri ve Kırsal Yaşam”, *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ* 2. 2, 1-20.
- DURUGÖNÜL 1989: S. Durugönül, *Die Felsreliefs im Rauhen Kilikien*. Oxford.
- DURUGÖNÜL 1998a: S. Durugönül, *Türme und Siedlungen im Rauhen Kilikien*. Bonn.
- DURUGÖNÜL 1998b: S. Durugönül, “Neue Reliefs aus dem Rauhen Kilikien”, In: A. Güven – M. J. Mellink – W. Schirmer (Eds.). *Karatepe’deki Işık / Light on Top of the Black Hill. Studies Presented to Halet Çambel*, İstanbul, 277-287.
- DURUGÖNÜL 2004: S. Durugönül “Krallar, Rahipler ve Korsanlar-Başlangıcından Sonuna Kadar Eskiçağ’da Mersin Bölgesi”, In: F. Özdem (Ed.) *Sırtı Dağ, Yüzü Deniz: Mersin*, İstanbul, 27-52.
- DURUGÖNÜL vd. 2013: S. Durugönül-D. Kaplan-U. Tepebaş “Adrassos’da (Isauria) Paganizm ve Hıristiyanlık Arasında Bir Lahit”, *Adalya XVI*, 261-284.
- DÜZENLİ 2013: Ö. Düzenli, *Kırsal Yerleşim Düzenlemesi Açısından Dağlık Kilikia/Isauria Bölgesinde Işıkkale Antik Yerleşimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Mersin Üniversitesi, Mersin.
- EFE 2013: F. Efe, *Dağlık Kilikia ve Isauria Bölgesinde Antik Dönem Konut Mimarisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi, Mersin.
- EICHNER 2000: I. Eichner “Frühbyzantinische Wohnhäuser in Kilikien”, *AST* 17, 275-282.
- EICHNER 2001: I. Eichner “Frühbyzantinische Wohnhäuser in Kilikien. Bericht über die Kampagne 1999”, *AST* 18, 221-230.
- EICHNER 2002: I. Eichner “Frühbyzantinische Wohnhäuser in Kilikien. Bericht über die Kampagne 2000”, *AST* 19, 169-176.
- EICHNER 2005: I. Eichner “Frühbyzantinische Wohnhäuser in Kilikien. Arbeitsbericht über die Kampagne 2003 und einige Ergebnisse des Projektes”, *AST* 22, 201-212.
- EICHNER 2008: I. Eichner “Sinekkale - Herberge, Kloster oder Gutshof?”, *Olba XVI*, 338-360.
- EICHNER 2009: I. Eichner “Spätantike und frühbyzantinische Bautechnik im südlichen Kleinasien”, *Byzas* 9, 551-569.

- EICHNER 2011: I. Eichner, *Frühbyzantinische Wohnhäuser in Kilikien Baugeschichtliche Untersuchung zu den Wohnformen in der Region um Seleukeia am Kalykadnos*, Tübingen.
- ELTON vd. 2009: H. Elton-M. Johnson-G. Mietke-J. Newhard-L. Özgenel-M. Twigger “Alahan’da (Isaurya) Bir Roma Kentinin Keşfi”, *Olba* XVII, 83-116.
- ELLIS 1988: S. P. Ellis “The End of the Roman House”, *AJA* 92, 565-576.
- ELLIS 1997: S. P. Ellis “Late Antique House Asia Minor”. In: S. Isager ve B. Poulsen (Ed.) *Patron and Pavements in Late Antiquity, Halicarnassian Studies II*, Odense, 38-50.
- ELLIS 2000: S. P. Ellis, *Roman Housing*, London.
- ELLIS 2006: S. P. Ellis “Middle Class Houses in Late Antiquity”, In: W. Bowden, A. Gutterige and G. Machado (Eds.) *Late Antique Archeology III. I Social And Political Life in Late Antiquity*, Leiden, 413-437.
- ERDOĞAN 2017: H. Erdoğan, *Dağlık Kilikia’da Tapureli Antik Yerleşimi Kiliselerinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi, Mersin.
- EYİCE 1980a: S. Eyice, “Silifke Cıvarı Topraküstü Arkeolojik Araştırmaları Raporu (1978)”, *Bulleten* 173, 111-121.
- EYİCE 1980b: S. Eyice, “Silifke Cıvarı Topraküstü Arkeolojik Araştırmaları Raporu (1979)”, *Bulleten* 173, 121-124.
- EYİCE 1981: S. Eyice “Einige Byzantinische Kleinstädte im Rauhen Kilikien”, In: *150 Jahre Deutsches Archäologisches Institut, 1829-1979: Festveranstaltungen und internationales Kolloquium*, Mainz, 204-209
- EYİCE 1982: S. Eyice, “Un site Byzantin de la Cilicie: Öküzlü et ses Basiliques”, in: L. Hadermann-Misguich- G. Raepsaet (Hrsg.), *Rayonnement grec. Hommages a Charles Delvoye*, Brussel, 355-367.
- EYİCE 1986: S. Eyice, “Quelques observations sur l’habitat byzantin en Turquie”, *Anadolu Araştırmaları* 10, 1986, 513-530
- EYİCE 1988: S. Eyice, “Ricerche e scoperte nella regione di Silifke nella Turchia meridionale”, In: C. Barsanti, A. G. Guidobaldi, A. Iacobini (Eds.), *Atti della Giornata di Studio del Gruppo Nazionale di Coordinamento C.N.R. Storia dell’Arte e della Cultura Artistica Bizantina*, Roma, 15-33.
- EYİCE 2000: S. Eyice “Türkiye’de Bizans Dönemi Yerleşimi Hakkında Notlar”, In: Y. Sey (Ed.), *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme. II. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABITAT II)*, İstanbul, 206-220.
- GALOR 2003: K. Galor “Domestic Architecture in Roman and Byzantine Galilee and Golan”, *Near Eastern Archaeology* 66, 44-57.
- GOTTER 2001: U. Gotter “Tempel und Grossmacht: Olba/Diokaisareia und das Imperium Romanum”, *Varia Anatolica* XIII, 289-326.
- HAGEL ve TOMASCHITZ 1998: S. Hagel und K. Tomaschitz, *Repertorium der Westkilikischen Inschriften*, Wien.
- HICKS 1891: E. L. Hicks “Inscriptions from Western Cilicia”, *The Journal of Hellenic Studies* 12, 225-273.
- HIRSCHFIELD 1997: Y. Hirschfield “Farms and Villages in Byzantine Palestine”, *Dumbarton Oaks Papers* 51, 33-71.
- HOPWOOD 1983: K. Hopwood, “Policing the Hinterland. Rough Cilicia and Isaura”, In: S. Mitchell (ed.), *Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia (B.A.R. International Series 156)*, Oxford, 173-187.
- HOPWOOD 1986: K. Hopwood, “Towers, Territory and Terror: How the East was Held”, P. Freeman and D. Kennedy (eds.), *The Defense of Roman Byzantine East (B.A.R. International Series 297)*, Oxford, 343-356.
- HOPWOOD 1989: K. Hopwood “Bandits, Elites and Rural Order”, In: A. Wallace-Hadrill (Ed.) *Patronage in Ancient Society*, 171-188.
- HOPWOOD 1990: K. Hopwood “The Indigenous Populations of Rough Cilicia under Roman Rule”, *Proceedings of the Xth Turk Tarih Kurumu Conference*, Ankara, 337-345.
- JONES 1971: A. H. M. Jones, *The Cities of The Eastern Roman Provinces*. Oxford.
- KAPLAN 2011: D. Kaplan “Doğu Dağlık Kilikia’da Roma İmparatorluk Döneminde İmar Hareketliliğinin ve Üretim Artışının Nedenleri”, *Tüba-Ar* 14, 107-120.
- KAPLAN 2013: D. Kaplan, *Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Süslemeleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi, Mersin.
- KAPLAN 2014: D. Kaplan, *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Detaylandırılmamış Korinth Başlıkları*, İstanbul.
- KEIL ve WILHELM 1931: J. Keil und A. Wilhelm, *Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien MAMA III*, Manchester.
- KEHOE 2007: D. P. Kehoe, *Law and Rural Economy in The Roman Empire*. Michigan.
- KOLB 1999: F. Kolb “Antike Ländliche Siedlungstypen und ihre funktionen am Beispiel des Territoriums der Polis Kyaneai in Südwest-Anatolien”, In: *International Symposium on Settlement and Housing in Anatolia Through the Ages. 5-7 June 1996. Papers Presented to Symposium*, İstanbul, 281-293.
- LAIYOU 2005: A. E. Laiyou, “The Byzantine Village (5th-14th century)” In J. Lefort, C. Morrison ve J.-P. Sordini (Eds.), *Les Villages dans l’Empire byzantin IVe -XVe siècle, Realites Byzantines II*, Paris, 33-54).

- LIEBESUECTZ 1992: J. H. W. G. Liebesuectz, "End of the Ancient City", In: J. Rich. (ed). *The City in Late Antiquity*, Newyork, 1-49.
- LIEBESUECTZ 2001: J. H. W. G. Liebesuectz, *Decline and Fall of Roman City*, Brepolis.
- LIPPOLIS 2007: I. B. Lippolis, "Private Space in Late Antique Cities: Laws and Building Procedures", In: L. Lavan, L. Özgenel ve A. Sarantis (Eds.) *Late Antique Archeology III. 2 Housing in Late Antiquity From Palaces to Shops* (Leiden 2007) 197-238.
- MIETKE 2007: G. Mietke, "Studien zur Frühbyzantinischen Bauornamentik im Rauhen Kilikien: Überlegungen zur formalen Herkunft und Datierung einiger Kapitel", *IstMitt* 56, 371-389.
- MILLAR 2004: F. Millar, *Rome, the Greek World, and the East volume 2 Government, Society, and Culture in the Roman Empire*, London.
- MITCHELL 2000: S. Mitchell "Geç Roma Anadolu'sunda Klasik Dönem Kent ve Yerleşmelerinin Gelişimi", In: Y. Sey (ed.) *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme. II. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABITAT II)*, İstanbul, 193-205.
- MITCHELL 2007: S. Mitchell, *A History of the Later Roman Empire, AD 284-641*, Oxford.
- MÖREL 2014: A. Mörel "Dağlık Kilikia Bölgesinde (Olba Territoriumu) Özköy Antik Yerleşimi: Tarımsal Organizasyon ve Yerleşim Düzenlemesi", *Arkeoloji'de Bölgesel Çalışmalar Sempozyum Bildirileri YAS 4*, Ankara 2014, 147-171.
- MÖREL 2016: A. Mörel, *Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Kültürler Arası Etkileşimin Arkeolojik Kanıtları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi, Mersin.
- MÖREL 2017: A. Mörel "Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi'nde (Isauria) Bir Liman Yerleşimi: Akkale" In: *Antik Dönem'de Akdeniz'de Kırsal ve Kent Sempozyumu*, Mersin, 99-125.
- MÖREL 2019: A. Mörel "Kümbetbeleni Komenin (Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi) Roma Dönemi Mezarları". *Colloquium Anatolicum* 18, 93-121.
- NIEWÖHNER 2017: P. Niewöhner "Houses", In: P. Niewöhner. (Ed). *The Archeology of Byzantine Anatolia From the End of Late Antiquity until the Coming of the Turks*, Oxford, 109-118.
- ÖZDEMİR 2017: O. Özdemir, *Dağlık Kilikia'da Antik Dönemde Kent-Khora İlişkisi: Seleukeia Kalykadnos Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi, Mersin.
- ÖZGENEL 2007: L. Özgenel "Public Use and Privacy in Late Antique Houses in Asia Minor: the Architecture of Spatial Control" In: L. Lavan, L. Özgenel ve A. Sarantis (Eds.) *Late Antique Archeology III. 2 Housing in Late Antiquity. From Palaces to Shops*, Leiden, 239-282.
- POLCI 2003: B. Polci, "Some Aspects of the Transformation of the Roman Domus between Late Antiquity and the Early Middle Ages", In: L. Lavan and W. Bowden (Eds.) *Late Antique Archeology I Theory and Practice in Late Antique Archeology*, Leiden, 79-112.
- POTTER 2004: D. S. Potter, *The Roman Empire at Bay, AD 180-395*, Oxford.
- PERCIVAL 1976: J. Percival, *Roman Villa a Historical Introduction*, London.
- RHEIDT 2000: K. Rheidt, "Kent mi? Köy mü? Orta ve Geç Bizans Anadolu'sunda Konut ve Yerleşme", In: Y. Sey (ed.) *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme. II. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABITAT II)*, İstanbul, 221-233.
- ROSTOVITZEFF 1957: M. I. Rostovtzeff, *Social Economic History of Roman Empire I-II*, New York.
- SAYAR 2004: M. H. Sayar, "Mersin'de Kayıp Kentler Mersin'in Antikçağ Yerleşim Coğrafyası", In: F. Özdem (Ed.) *Sırtı Dağ, Yüzü Deniz: Mersin*, İstanbul, 9-26.
- SAYAR 2006: M. H. Sayar "Kilikya Yüzey Araştırmaları 2004", *AST* 23. 1, 1-12.
- SERDAR DİNÇER 2012: P. Serdar Dinçer "Geç Roma Erken Bizans Sanatında İon Kymationu", In: *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (Ankara Üniversitesi), VI. Uluslararası Genç Sanat Tarihçiler Sempozyumuna sunulan Bildiriler*, Ankara, 91-100.
- SPANU 2011: M. Spanu, *The Theatre of Diokaisareia*, Berlin.
- SWIFT 2006: E. Swift "Constructing Roman Identities in Late Antiquity? Material Culture on the Western Frontier", In: W. Bowden, A. Gutterige and G. Machado (Eds.) *Late Antique Archeology III. I Social And Political Life in Late Antiquity*, Leiden, 413-437.
- ŞAHİN 2007: H. Şahin "Doğu Dağlık Kilikia Polis Khora İlişkinlerine Dair İlk Düşünceler", *Colloquium Anatolicum* VI, 115-179.
- ŞAHİN 2009: H. Şahin "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşme Türleri ve Değişimler", *Colloquium Anatolicum* VIII, 257-289.
- TCHALENKO 1953: G. Tchalenko, *Villages antiques de la Syrie du nord le massif du bélus a l'époque Romaine*, Paris.
- TATE 1992: G. Tate, *Les campagnes de la Syrie du nord du IIe au VIIe siècle: un exemple d'expansion démographique et économique à la fin de l'antiquité*, Paris.
- TATE 1997: G. Tate "The Syrian Countryside During The Roman Era". In S. E. Alcock (Ed.), *The Early Roman Empire in East, Oxbow Monograph* 95, Oxford, 55-71.
- TIRYAKI 1999: A. Tiryaki, *Dağlık Kilikia'da Karakabaklı Bizans Yerleşiminin Ev Mimarisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- TIRYAKI 2003: A. Tiryaki “Silifke, Karakabaklı’da Erken Bizans Devri Ev Mimarisi”, *Sanat Tarihi Yıllığı* XVI, 123-155.
- UYTTERHOEVEN 2019: I. Uytterhoeven, “A. Change of Appearance. Urban Housing in Asia Minor during the Sixth Century”, In: I. Jacobs and H. Elton (Eds.) *Asia Minor in the Long Sixth Century. Current Research and Future Directions*, Oxford, 9-28.
- UYTTERHOEVEN 2020: I. Uytterhoeven, “Investing in Luxury: Elite House Construction in Roman Imperial and Late Antique Pisidia and the Neighbouring Ares of Western Anatolia”. *Pisidia Araştırmaları ve Yakın Çevresinde Üretim, Ticaret ve Ekonomi Uluslararası Sempozyum Bildirileri Pisidia Araştırmaları II*, Isparta, 331-361.
- WESTPHALEN 2006: S. Westphalen “Studien zur frühbyzantinischen Bauornamentik im Rauhen Kilikien: Diokaisareia/Uzuncaburç”, *IstMitt* 56, 391-405.
- Verzone 1956: P. Verzone, *Un monumento dell’Arte Tardo-Romana in Isauria Alahan Monastir*, Torino.
- VARİNLİOĞLU 2008: G. Varinlioğlu, “Living in a Marginal Environment: Rural Habitat and Landscape in Southeastern Isauria”, *Dumbarton Oaks Papers* 61, 287-317.
- VARİNLİOĞLU 2013: G. Varinlioğlu “Rural Habitat in the Hinterland of Seleucia ad Calycadnum During Late Antiquity”, In Michael C. Hoff ve Rhys F. Townsend (Eds.), *Rough Cilicia New Historical and Archaeological Approaches*, Oxford, 199-209.

Makale Gönderim Tarihi: 13.08.2022

Makale Kabul Tarihi: 19.10.2022

AHMET MÖREL

Orcid ID: 0000-0002-3051-9626

Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat
Fakültesi, Arkeoloji Bölümü,

Isparta/TÜRKİYE

ahmetmorel@sdu.edu.tr

OKAN ÖZDEMİR

Orcid ID: 0000-0003-2829-3290

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mersin/TÜRKİYE

okanozdemir@gmail.com

Fig. 1. Tapureli'nin Konumu.

Fig. 2. Tapureli'nin Kurulu Olduğu İki Tepe ve Kızıl Geçit Vadisi.

Fig. 3. D30 No'lu Konut Doğudan Görünüm.

Fig. 4. D30 No'lu Konut Batı Köşedeki Tabula Ansata.

Fig. 5a. D30 No'lu Konut Ana Giriş ve İkinci Kat Kapısı.

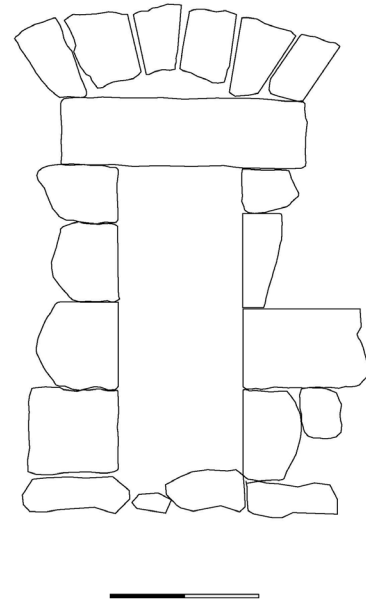

Fig. 5b. D30 No'lu Konut Balkon İkinci Kat Kapısı Çizim

Fig. 6. D30 No'lu Konut Batı Giriş Kapısı Lentosu Alt Kıs-mında Soffit Bezemesi.

Fig. 7. D30 No'lu Konut Doğu Kısım-da Eklenen Avlu Duvarları.

Fig. 8a. D30 No'lu Konut Balkon İkinci Kat Kapısı İç Cepheden Görünüm.

Fig. 8b. D30 No'lu Konut Ana Kapı Yanındaki Pencere Parmaklık Demir Yuvaları.

Fig. 8c. D30 No'lu Konut Ana Kapı Yanındaki Pencere Kilit Yuvaları.

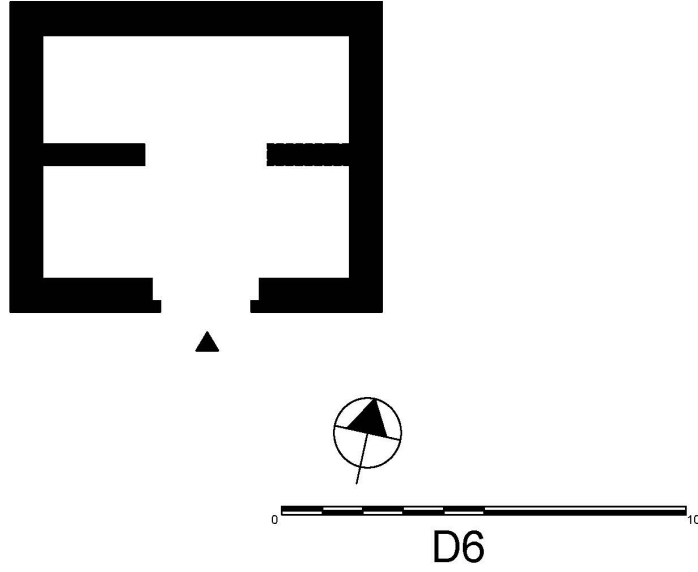

Fig. 9. D6 No'lu Konut.

Fig. 11a. D6 No'lu Konut Doğu Köşe Polygonal Duvar Örgüsü.

Fig. 10. D6 No'lu Konut İç Cepheden Polygonal Duvarlar ve Kata Ait Hatlı Yuvaları.

Fig. 11b. D6 No'lu Konut Kılıç Kalkan Kabartması.

Fig. 12. D6 No'lu Girişinde Daha Sonraki Dönemde Eklemiş Kemer

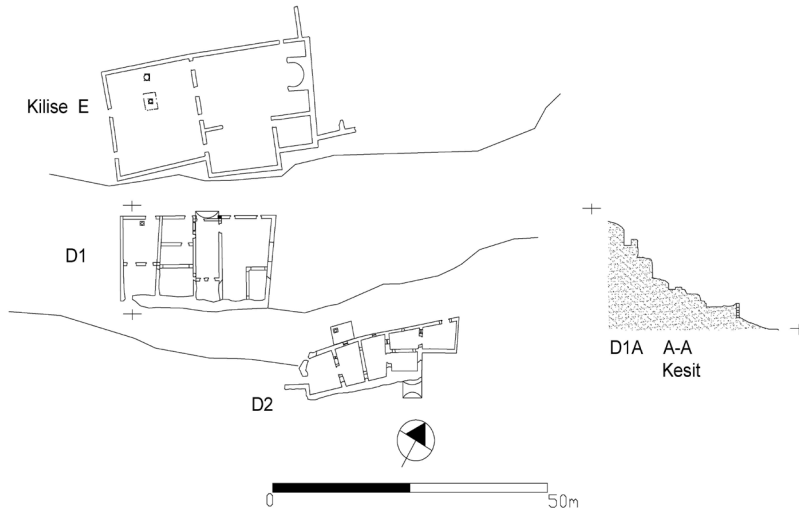

Fig. 13. Kilise E, D1 ve D2 No'lu Konutlar Plan ve Konumları.

Fig. 14. D1 No'lu Konut Doğudan Görünüm.

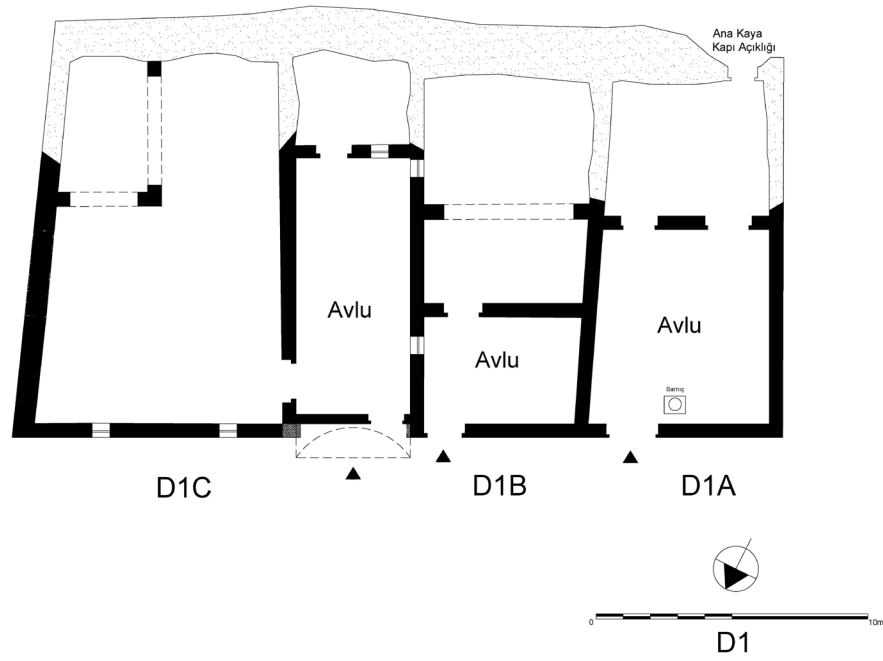

Fig. 15. D1 No'lu Konut Planı.

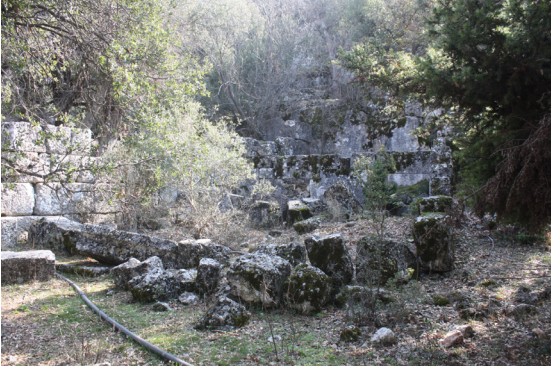

Fig. 16a. D1a No'lu Konut Batıdan Görünüm

Fig. 16b. D1a No'lu Konut Mekân Girişine Ait Lento

Fig. 17. D1a No'lu Konut İkinci Kata Ait Kemer Blokları.

Fig. 18. D1a No'lu Konut Güney Terastan Görünüm

Fig. 19. D1a No'lu Konut Kartal Kabartması Kaya.

Fig. 20. D1a No'lu Konut Üst Terasta Ana Şekillendirilerek Oluşturulmuş Arka Giriş

Fig. 21. D1a ve D1b'ye Ait Ortak Mekân Duvarı

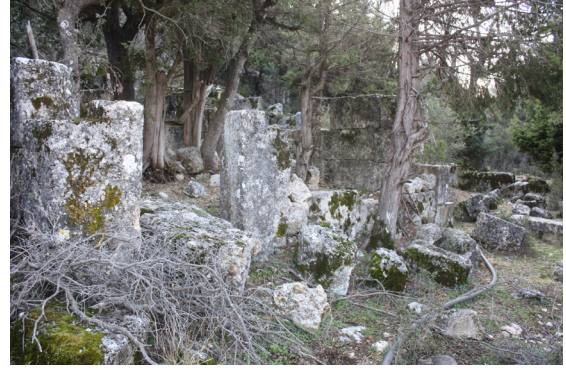

Fig. 22. D1b No'lu Konut Giriş

Fig. 23. D1b No'lu Konut Doğu Duvarda Korunmuş İkinci Kata Ait Kapı Eşiği

Fig. 24. D1b No'lu Konut Alt Kattaki Mekâna Ait Kemer.

Fig. 25. D1b No'lu Konut Ana Kayaya Oyulmuş İkinci Kata Ait Hatıl Yuvaları.

Fig. 26. D1b No'lu Konut Ana Kayaya Oyulmuş Yağmur Suyu Olukları.

Fig. 27. D1c No'lu Konut Tonozlu Giriş.

Fig. 28a. D1c No'lu Konut Kemer Girişe Ait Tonoz Ayağı

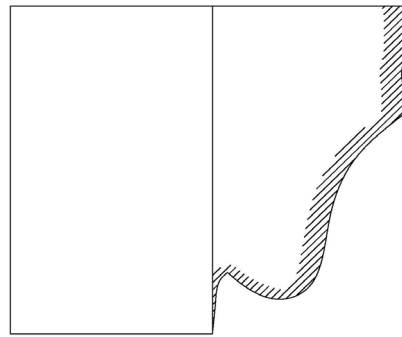

Fig. 28b. D1c No'lu Konut Kemer Girişe Ait Tonoz Ayağı Kesit Çizim.

Fig. 29. D1c No'lu Konut Avluya Açılan Mekâna Ait Giriş ve Pencere.

Fig. 30. D1c No'lu Konut Doğudan Genel Görünüm.

Fig. 31. D1c No'lu Konut İçinde Korunmuş Kemerler.

Fig. 32. D1c No'lu Konut Sarnıca Ait Bilezik.

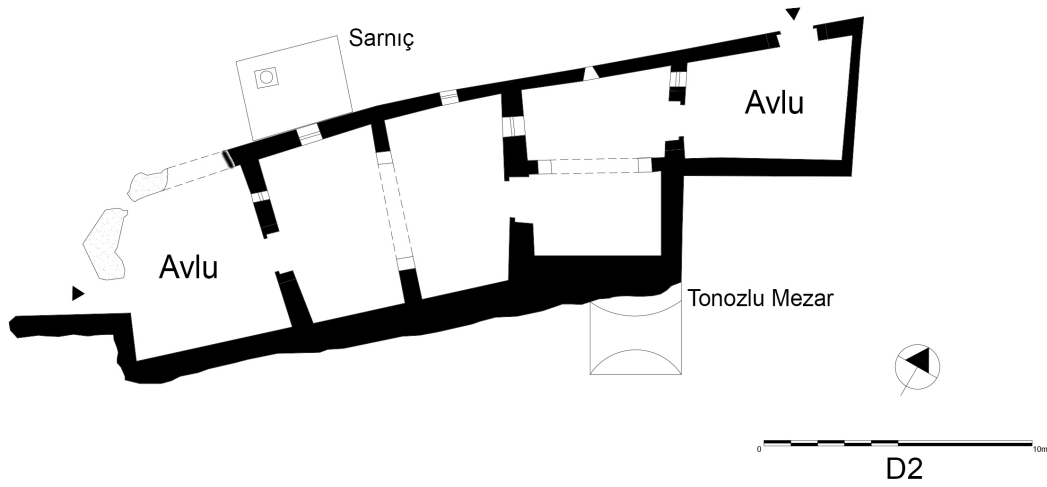

Fig. 33. D2 No'lu Konut No'lu Konut Plan.

Fig. 34. D2 No'lu Konut No'lu Konut Giriş.

Fig. 35a. D2 No'lu Konut Doğudaki Avlu İç Kısım ve Doğudaki İlk Mekâna Geçişi Sağlayan Kapı.

Fig. 35b. D2 No'lu Konut İlk Mekâna Ait Kemer

Fig. 36. D2 No'lu Konut İlk Mekânda Ana kaya Oyulmuş Hatıl Yuvaları.

Fig. 37. D2 No'lu Konut İlk İkinci Mekâna Ait Kemer.

Fig. 38. D2 No'lu Konut Batıda Ana Kayaya Oyulmuş İkinci Avlu.

Fig. 39. D2 No'lu Konut Kuzeyindeki Ana Kayaya Oyulmuş Tonozlu Mezar.

Fig. 40a. B10 No'lu Konut
Detaylandırılmamış Korinth Başlıklı Yarım

Fig. 40b. B10 No'lu Konut Detaylandırılmamış
Korinth Başlıklı Yarım Sütunlu Söve.

Fig. 41. B10 No'lu Konut Detaylandırılmamış Korinth Başlığı

Fig. 42. B10 No'lu Konut Lento Üzerinde Arşitravfriz.

Fig. 43a. D29 No'lu Konut Polygonal Örgülü Duvarlar.

Fig. 43b. D29 No'lu Konut Polygonal Örgülü Duvarlar.

Fig. 44. D29 No'lu Konut Kemer Bloğu Üzerinde İon Kymationları.

Fig. 45a. D29 No'lu Konut İon Başlıklı Yarım Sütunlu Söve.

Fig. 45b. D29 No'lu Konut İon Başlıklı Yarım Sütunlu Söve.

Fig. 46. D29 No'lu Konut Ion Başlığı.

Fig. 47. B1 No'lu Konut Genel Görünüm.

Fig. 48. B1 No'lu Konut İ Cepheden Katları Ayıran Hatıl Delikleri, Kapı ve Pencereler.

Fig. 49. B1 No'lu Konut Konsollar.

Fig. 50a. B1 No'lu Konut Balkon Kapıları İç Cepheden.

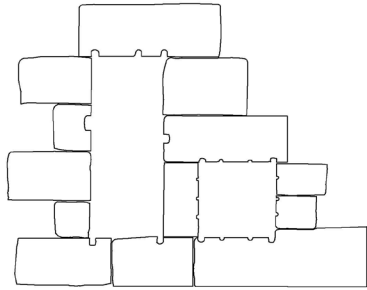

Fig. 50b. B1 No'lu Konut İkinci Kata Ait Balkon Kapısı Çizimi.

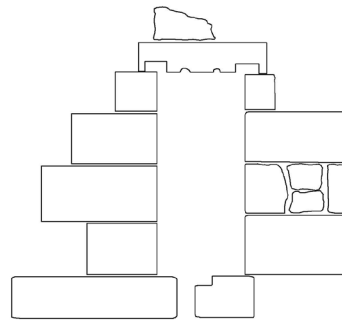

Fig. 50c. B1 No'lu Konut Üçüncü Kata Ait Balkon Kapısı Çizimi.

Fig. 51. B1 No'lu Konut Avlu Kapısı.

Fig. 52. B1 No'lu Konut Avlu Kapısı.

Fig. 53. B4 No'lu Konut Genel Görünüm.

Fig. 54. B4 No'lu Konut Alt Kattaki Taşıyıcı Kemer.

Fig. 55. B4 No'lu Konut Ana Giriş Kapısı ve Pencere.

Fig. 56. B4 No'lu Konut Ana Kaya Kuzey Cephe ve İkinci Kat Zeminin Oturduğu Kısımlar

Fig. 57. B4 No'lu Konut Üst Kattaki Kemerli Pencereler.

Fig. 58. B8 No'lu Konut Genel Görünüm.

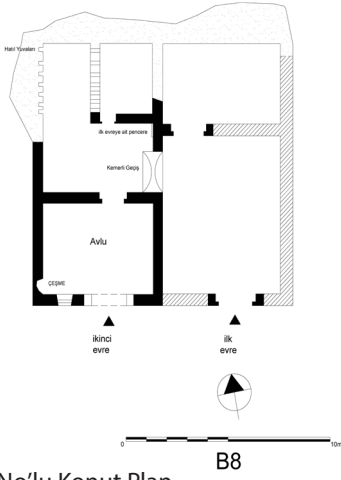

Fig. 59. B8 No'lu Konut Plan.

Fig. 60. B8 No'lu Konut Avlu İçinde Çeşme.

Fig. 61. B8 No'lu Konut Avluya Bağlanan Mekânlar.

Fig. 62. B8 No'lu Konut Bağlanan Mekânlar

Fig. 63a. B8 No'lu Konut Mekânlar Arası Tonzlu Geçit Kuzeyden Görünüm.

Fig. 63b. B8 No'lu Konut Mekânlar Arası Tonzlu Geçit Güneyden Görünüm.

Fig. 64. B8 No'lu Konut Daha Önceki Evrede Kullanılan ve Kapatılan Pencereye Ait Eşik.

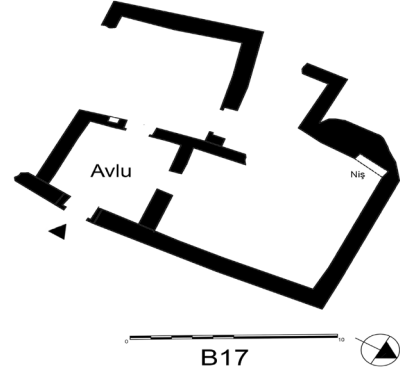

Fig. 65. B17 No'lu Konut Plan.

Fig. 66. B17 No'lu Konut Giriş Kapısı.

Fig. 67. B17 No'lu Konut Avlu.

Fig. 68. B17 No'lu Konut Polygonal Duvarlar.

Fig. 69. B17 No'lu Konut Ana Kaya Üzerinde Kemerli Yapılanma.

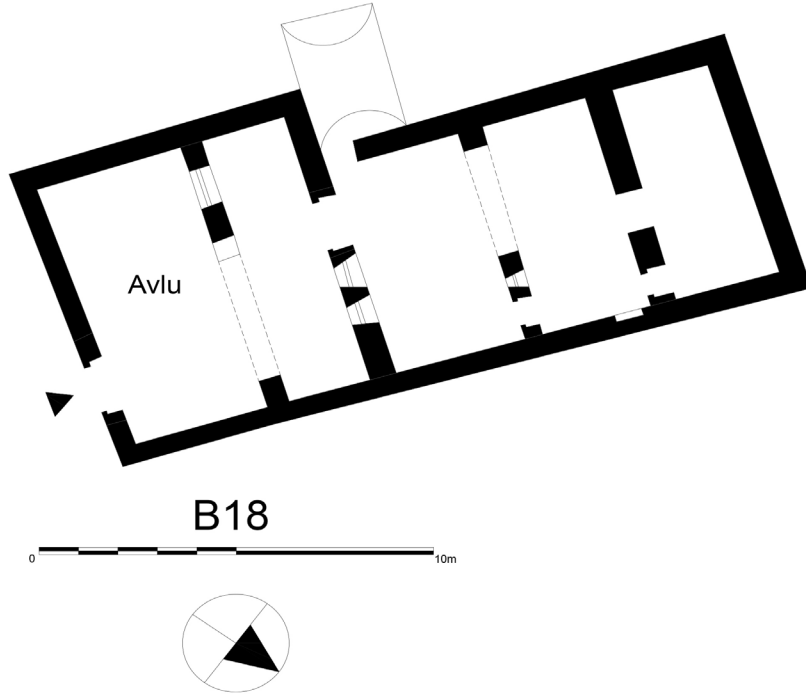

Fig. 70. B18 No'lu Konut

Fig. 71. B18 No'lu Konut Polygonal ve İsodomik Duvarlar.

Fig. 72. B18 No'lu Konut Güney Bölümdeki Mekânlar.

Fig. 73. B18 No'lu Konut Sarnıç ve Khamosorium Mezar.

Fig. 74a. B18 No'lu Konut Kemer Açıklığından Geçilen Mekân.

Fig. 74b. B18 No'lu Konut Mekâna Ait Kapı ve Pencereleler.

Fig. 75. B18 No'lu Konut Ana Kayaya Oyulmuş Tonozlu Mekân.

Fig. 76. B18 No'lu Konut Kuzeydeki Mekâna Ait Kemer.

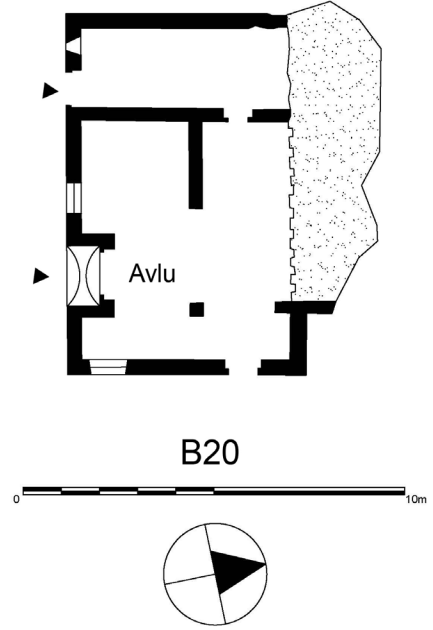

Fig. 77. B20 No'lu Konut Plan.

Fig. 78a. B20 No'lu Konut Tonozlu Ön Cephe.

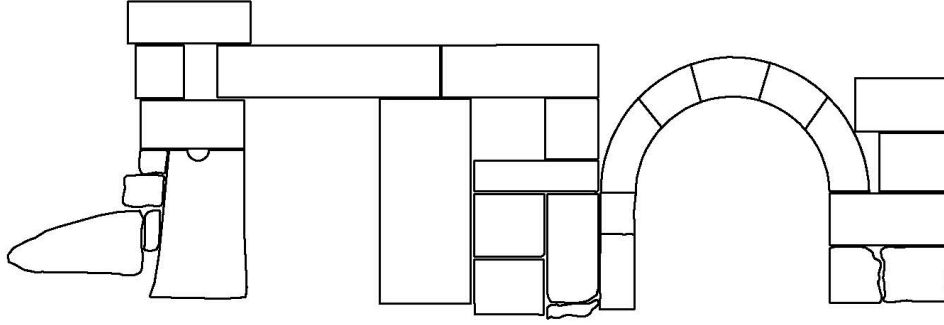

Fig.78b. B20 No'lu Konut Tonozlu Ön Cephe Çizim.

Fig. 79. B20 No'lu Konut İç Kısımdaki Kemer.

Fig. 80. B20 No'lu Konut Doğu Duvar ve Pencereler.

Fig. 81. B20 No'lu Konut Pencereye Ait Paye Sütun.

Fig. 82. B20 No'lu Konut Konsol Bloğu.

Fig. 83a. D9 No'lu Konut Ön Cephe.

Fig. 83b. D9 No'lu Konut Anakayadan Merdivenli Sokak.

Fig. 83c. D9 No'lu Konut Ana kayadan Merdivenli Sokak.

Fig. 84. D9 No'lu Konut Dış CephedenKapı, Pencere ve Tonoz Ayakları.

Fig. 85. D9 No'lu Konut İç Kısım Genel Görünüm.

Fig. 86. D9 No'lu Konut Korunan Dış Cephe Duvarları